

Egla

**Kennsluleiðbeiningar við barnaútgáfu Eglu
fyrir 5.-7. bekk**

Brynhildur Þórarinsdóttir

Mál og menning 2005

Íslendingasögur í yngri bekkjum grunnskólans

Íslendingasögurnar hafa lengi vel verið lesnar í íslensku í efri bekkjum grunnskólans. Þær hafa tengst umfjöllun um íslenska tungu og bókmenntir og verið snar þáttur í að kenna nemendum um samhengi íslenskra bókmennta. Gjarnan hefur ein Íslendingasaga og eitt nútímaskáldverk verið tekið til gagn Gerrar skoðunar á unglíngastígninu. Þannig voru Gísla saga Súrssonar og Íslandsklukkan lesnar, hvor sitt misserið, þegar höfundur barna-Eglu var á lokaári í grunnskóla.

Reyndir kennarar vita að ekki ráða allir unglíngar við heila Íslendingasögu. Fullyrða má að forsenda þess að þeir geti tileinkað sér inntak og tungutak þessara gömlu verka sé að þeir hafi komist í kynni við þau fyrir í einhverri mynd. Íslendingasögurnar höfða sterkt til yngri barna ef þær eru bornar fram í hæfilegum skömmtum. Þær má hæglega matreiða fyrir grunnskólanemendur allt frá upphafi skólagöngunnar. Að sama skapi má tengja sögurnar mun fleiri námsgreinum en vaninn hefur verið. Íslendingasögurnar geyma frásagnir sem vekja börn til umhugsunar um lífið og tilveruna. Þær sýna samfélag sem liðið er undir lok en endurspeglast á vissan hátt í nútíðinni. Persónurnar eru af holdi og blóði og vekja sterk viðbrögð hjá ungum lesendum. Sögurnar geta því komið að góðu gagni í námsgreinum á borð við lífsleikni og samfélagsfræði.

Í þessum kennsluleiðbeiningum er litið á Eglu sem lýsingu á samfélagi og hugmyndaheimi fortíðar. Leiðbeiningarnar taka mið af aðalnámskrá samfélagsgreina þar sem lögð er áhersla á að 10-12 ára nemendur læri um þetta tímabil; upplífi og skynji samfélag víkingatímans og miðalda.

Íslendingasögurnar og aðalnámskrá grunnskólans

Í núgildandi aðalnámskrá grunnskóla (1999) er gert ráð fyrir að nemendur í yngri bekkjum komist í tæri við Íslendingasögurnar í einhverri mynd. Strax í 2. bekk eiga nemendur að „kynn[a]st Íslendingasögum og verð[a] kunnug[i]r nokkrum persónum í þeim“, skv. þrepamarkmiðum námskrárinnar í samfélagsfræði. Þetta er endurtekið í áfangamarkmiðum sömu námsgreinar fyrir 4. bekk þar sem stendur að nemendur skuli „þekkja til Íslendingasagnanna og valdra persóna sem þar er sagt frá“. Nemendur í 7. bekk eiga að hafa öðlast talsverða þekkingu á sögutíma og ritunartíma Íslendingasagnanna. Í áfangamarkmiðum sögukennslunnar eru „víkingar í norðri“ eitt helsta viðfangsefnið, sem og tímabilið frá landnámi til kristni. Nemendur eiga að „þekkja helstu drætti í fornsögu norrænna þjóða“ og „hafa kannað ýmsa þætti víkingatímans“. Þeir eiga aukinheldur að „kunna sögur af landnámi Íslands“ og „hafa nokkra þekkingu á gæðum lands við landnám, enn fremur trú og siðum, atvinnuháttum og stjórnskipan fyrstu aldir Íslandsbyggðar“ og „vita hvernig kristni festi rætur á Íslandi.“ Nemendur eiga að hafa kynnst íslenskum miðaldahöfðingja, t.d. Snorra Sturlusyni (sem margir telja höfund Eglu) og mannlífi á Íslandi á miðöldum, t.d. bernskuskilyrðum, stöðu kynja, heimilislífi og/eða stjórnskipun.

Þessi áfangamarkmið 7. bekkjar byggjast á þrepamarkmiðum 6. bekkjar en þar eiga miðaldir (tímabilið 1000-1550) að vera helsta viðfangsefni samfélagsfræðinnar. Eins og sjá má hér á eftir er víða í aðalnámskránni vikið að efni og hugmyndum sem tekið er á í barnaútgáfum Íslendingasagnanna, bæði *Njálu* (Mál og menning 2002) og *Eglu* (Mál og menning 2004). Í þrepamarkmiðum 6. bekkjar í sögu segir m.a.: „Hér er ætlunin að nemendur kynnist fjölbreytilegum þáttum mannlífs og menningar á

tímabilinu og komist í kynni við nokkra einstaklinga. Snorri Sturluson er einn þeirra og er hann hér hafður sem lykill að samtíma sínum á Íslandi. ...“ Skv. þessu er augljóst að nemendum er m.a. ætlað að skoða samfélag miðalda út frá bókmenntum og ritstörfum. Aðferðin er þó ekki njörvuð niður: „Efnið er umfangsmikið en úr hverjum kafla má velja eftir þeim gögnum, kunnáttu og áhuga sem fyrir hendi er á hverjum stað. Ýmsum kennsluáferðum er hægt að beita, t.d. hentar efnið vel til verkefnavinnu af ýmsu tagi þar sem hægt er að skyggast í frumheimildir. Myndsköpun og leikræn tilþrif eiga vel heima þegar nemendur koma efninu á framfæri.“ Þar sem ævi Snorra er lögð til grundvallar er gert ráð fyrir að nemendur „komist í kynni við rit Snorra Sturlusonar, kanni um hvað þau fjalla, lesi sýnishorn úr þeim og meti gildi þeirra.“ Eglá er sem fyrr segir eitt þeirra verka sem eignuð hafa verið Snorra, þótt ekkert sé hægt að sanna í þeim efnunum. Þau verk hans sem fræðimenn telja sig hafa nokkuð góða vissu fyrir að hann hafi sett saman eru Heimskringla og Snorra-Edda. Hvorugt þessara verka er til í barnaútgáfu þegar þetta er ritað í febrúar 2005.

Nemendur eiga skv. aðalnámskrá að öðlast þekkingu á miðaldamannlífi á Íslandi og „ger[a] sér ljóst hvaða vandkvæðum það er bundið að skapa sér mynd af hversdagslífi og viðhorfum almennings á fyrri öldum.“ Þeir eiga fyrst og fremst að gera sér grein fyrir samsetningu og tíðaranda miðaldasamfélagsins. Nemendur „spái í brotakenndar lýsingar á amstri og gleðiefnum alþýðu á Íslandi á miðöldum - kanni hugmyndir um heimili á Íslandi með hliðsjón af lífsbjörg (framleiðslu og aðföngum), húsakosti og heimilisfólki - leiti merkja um áhrif kristni, klaustra og kirkju á menntir, hugarfar og lög í landinu - komist að því hvaða hlutverki ættir og blóðhefndir gegndu í samfélaginu - kynnist dráttum í formlegu stjórnkerfi landsins - finni hvað helst var selt úr landi af framleiðsluvörum og hvaða breytingar urðu á útflutningsgreinum á tímabilinu - velti fyrir sér (t.d. í skáldaðri sögu) möguleikum einstaklinga af ýmsum stigum til að hafa áhrif á tilveru sína, t.d. þræla til að öðlast frelsi - kotunga til að fá að lifa í friði - kvenna til að beita sér í hjónabandi og sem frillur eða ekkjur - barna til að lifa og leika sér - höfðingja til að auka völd sín og áhrif og/eða stilla til friðar - biskupa til að bæta siðferðið ...“

Vart þarf að taka fram að öll þessi atriði er að finna í Íslendingasögnum. Sögurnar geyma skýra mynd af fornu samfélagi þar sem læra má um samskipti manna og stétta, fjölskyldulíf og búsetu, verkaskiptingu kynjanna og stöðu barna. Þær sýna viðhorf til trúar og siða, gildi sæmdar og blóðhefndar, stórvíðburði á borð við kristnitöku og landnám og fleira sem nemendum er ætlað að læra um, skv. aðalnámskrá grunnskólans.

Víkingar í aðalnámskrá grunnskólans

Prepamarkmið 5. bekkjar gera ráð fyrir að nemendur öðlist þekkingu á víkingaöldinni, þ.e. næsta tímabili á undan miðöldum. Þetta er atburðatími Íslendingasagnanna en fáar sögur geyma jafnmikinn fróðleik um víkingatímamann og Eglá. Víkingaferðir í öðrum Íslendingasögnum eru yfirleitt aukaefni, hetjurnar eru búnar að hlaupa („sigla“) af sér hornin þegar saga þeirra gerist. Eglá er því óvenjuleg að þessu leyti og tilvalin til notkunar við kennslu um víkinga.

Þótt margt kunni að vera skáldað í Eglu er hægt að ganga út frá því að höfundur hennar hafi talið sig vera að draga upp sanna mynd af víkingum. Af Eglu að dæma hafa víkingarnir þegar á miðöldum verið komnir með það yfirbragð sem við nú

þekkjum; þeir eru taldir grimmir og gráðugir en jafnframt svolítið spaugilegir. Þeir eru fornir í háttum og skapferli og hegðun þeirra er oft og tíðum úr takt við það sem lesendur myndu sjálfir gera. Nú til dags líta margir fyrst og fremst á víkingana sem kaupmenn og menningarsendiherra. Það er ekki sú mynd sem dregin er upp í Eglu.

Ýmsar upplýsingar um víkingatímamann er að finna á fyrstu opnum Eglu, sem og í hliðarefni á hverri opnu bókarinnar. Frásögnin sjálf geymir auk þess margt sem lögð er áhersla á í aðalnámskránni. Þar er sagt frá landafundum og siglingum; goðsögninni um Harald hárfagra og sameiningu Noregs og þar með landnámi Íslands, lýst er verslun víkinga ekki síður en bardögum, og margvíslegar upplýsingar koma fram um trú og lífsviðhorf víkinga. Þessar upplýsingar koma að góðu gagni við kennslu um víkinga, en ljóst er þó að nemendur þurfa að leita mun víðar fanga. Í aðalnámskrá er gert ráð fyrir að börnin kynnist víkingunum frá ýmsum hliðum, en þar segir: „[Nemendur] fari könnunarferðir um heimaslóðir víkinga, þ.e. leiti sér upplýsinga með fjölbreyttum hætti um valda þætti víkingatímans (um 800-1050) – kynni afraksturinn með leikrænni tjáningu, frásögnum, myndverkum eða á annan skapandi hátt.“ Sérstök áhersla er lögð á síðari hluta víkingaaldar, þ.e. tímabilið frá landnámi til kristni. Ætlast er til þess að nemendur „læri sögur af fundi Íslands og nokkrum landnámsmönnum, þar á meðal í heimabyggð - kynnist og lesi kafla úr Landnámu, Íslendingabók og Íslendingasögum - kynnist fornleifafundum, vitnisburði ritaðra heimilda og nokkrum álitamálum um fyrstu skeið byggðar á Íslandi - hugleiði kosti og gæði landsins frá sjónarhóli landnámsmanna - öðlist skynbragð á trú og siði fyrir kristnitöku - kanni skiptingu landsmanna eftir stéttum, stöðu og atvinnugreinum, svo sem í frjálst fólk og ófrjálst, goða og bændur, konur og karla, handverksmenn og fjölvísar konur - læri hvernig landinu var skipt í fjórðunga og goðorð, hvernig Alþingi kom til sögunnar og hvernig lögum var skipað í landinu - geri sér grein fyrir því hvernig kristni barst með ýmsum hætti norður á bóginn, allt til Íslands og Grænlands - kynnist hefðbundinni sögu af kristnitöku á Alþingi - geti velt fyrir sér þýðingu kristnitökunnar.“

Um leiðbeiningarnar

Kennsluleiðbeiningarnar skiptast í 19 kafla á sama hátt og Eglu. Að auki er að finna almenna umfjöllun um Eglu og víkingatímamann, og hugmyndir að verkefnum í bókarlok. Umfjöllun um hvern kafla er þrískipt; fyrst er bent á aðalatriðin sem kennari getur haft til hliðsjónar þegar hann les kaflann með bekknum. Þá koma efnisspurningar sem eiga að hjálpa nemendum að tileinka sér efnið og þjálfa þá í leitarlestri. Svörin við efnisspurningunum eiga að vera stutt og eru þau gefin í leiðbeiningunum. Loks eru tillögur að umræðuefnum og verkefnum. Þessi verkefni eru samin með það að leiðarljósi að flestir nemendur geti fundið eitthvað við sitt hæfi, hvar sem styrkleikar þeirra liggja. Í öllum köflum eru verkefni sem reyna t.d. á listræna hæfileika, hreyfigreind eða umhverfisvitund, ekki síður en hæfni til að tileikna sér efni úr bókum. Misjafnt er eftir bekkjum hvernig best er að haga verkefnavinnu. Í sumum tilvikum getur verið gott að skrifa verkefni á spjöld og deila þeim út eftir áhuga og getu nemenda þannig að allir glími við viðráðanleg verkefni á sama tíma. Sumum verkefnum yrði þá skilað sem ritgerð, öðrum sem teiknimyndasögu eða jafnvel tónverki.

Í öllum köflum eru nokkur verkefni sem reyna á hæfileika nemenda til að setja sig í spor annarra og velta fyrir sér gerðum persónanna. Það veltur á aldri nemenda og þroska hversu vel þeim gengur að vinna slík verkefni sjálfstætt en í yngri bekkjunum henta þau fyrst og fremst sem umræðuefni fyrir bekkinn í heild. Eldri nemendur gætu unnið slík verkefni sem ritunarverkefni. Sum þessara verkefna henta vel fyrir hópvinnu. Kennarar gætu skipt nemendum í hópa og látið þá ræða um tiltekið viðfangsefni. Í lok tímans myndu allir hóparnir kynna niðurstöður sínar og rökræða þær, en sem kunnugt er gerir aðalnámskrá grunnskólans kröfur um að nemendur þjálfist í að tjá skoðanir sínar.

Um Egils sögu almennt

Ritunartími

Egils saga er meðal þekktustu Íslendingasagnanna. Talið er að hún hafi verið rituð um 1220 sem þýðir að hún er með elstu sögunum sem við eigum varðveittar. Ekki er vitað hver samdi eða ritaði Eglu en margir telja að Snorri Sturluson hafi verið að verki, eins og minnst er á á bls. 9 í bókinni. Engar sannanir eru þó fyrir þessu og allt eins víst að börnum þyki höfundarleysið skemmtilega leyndardómsfullt.

Sögutími

Egla gerist á víkingaöld, hún hefst nokkru fyrir landnám Íslands og henni lýkur í kringum kristnitökuna. Skalla-Grímur er t.d. talinn fæddur um 860. Ingólfur Arnarson er kominn til Íslands þegar Kveld-Úlfur og Skalla-Grímur sigla þangað á flotta undan Haraldi hárfagra (sjá 1. kafla). Í lok sögunnar segir að Egill hafi látist tíu árum áður en kristni var í lög tekin á Íslandi. Við getum því gert ráð fyrir að sagan gerist að mestu leyti á árunum 860-990.

Víkingasaga

Egils saga er ein mesta víkingasagan af öllum Íslendingasögunum. Hún segir frá ferðum víkinga og landnámi, bardögum og ránum. Stór hluti sögunnar gerist erlendis og margir erlendir konungar koma við sögu. Um þetta er nánar fjallað í inngangi bókarinnar á bls. 7 og á opnu um víkinga á bls. 8-9. Tilvalið er því að nota Eglu í tengslum við Landnám Íslands, Leif heppna eða annað námsefni sem fjallar um víkinga.

Hugmyndir um víkinga

Flestir nemendur hafa einhverja mynd af víkingum í kollinum en oftar en ekki byggjast slíkar ímyndir á ranghugmyndum eins og þeim að víkingarnir hafi haft horn á hjálmum sínum (þetta þjuggu Bretar til á 19. öld). Gott er þó að nota víkingana sem kveikju að lestri Eglu – þ.e. byrja lestur bókarinnar á því að skrifa allar hugmyndir nemenda um víkinga upp á töflu eða á veggspjald. Sumar þessara hugmynda verða staðfestar við lesturinn en aðrar munu þarfnast endurskoðunar. Á síðustu opnu bókarinnar, bls. 60-61, eru nokkrir molar um víkinga í nútímanum. Hvetjið nemendur til að benda á víkinga í umhverfi sínu ekki síður en að kasta fram því sem þeir vita um víkinga fortíðarinnar áður en lesturinn hefst.

Hvernig hetja er Egill?

Íslendingasögurnar fjalla flestar um sæmdina, þ.e. hvernig menn verjast og berjast til að viðhalda heiðri sínum. Þetta er t.d. inntak Njálu. Egill er líka stoltur maður, en Egla er samt meiri ævintýrasaga en margar hinna harmsögulegu Íslendingasagna. Egill er

öðruvísi hetja, hann er skapstór, uppstökkur, féggjarn og jafnvel barnalegur. Oft þurfa vinir hans eða konurnar í fjölskyldu hans að dekstra hann og sleikja úr honum fýluna. Egill er því kómískari hetja en t.d. Gunnar á Hlíðarenda. Þó má ekki gleyma því að Egill er mikil tilfinningavera og sýnir mun sárari sorg og trega en margar aðrar hetjur. Það sést einna best í sorg hans eftir synina tvo þegar hann yrkir Sonatorrek. Egill er því margbrotin persóna, í senn fyndinn, hættulegur og brjóstumkennanlegur. Segja má að lesendur kynnist þessari söguhetju óvenju vel því sagan lýsir ekki bara kostum hans og göllum, heldur lífi hans allt frá fæðingu til dauða. Sjaldgæft er að svo rækilega sé sagt frá lífshlaupi söguhetju í Íslendingasögu, en flestar hetjurnar eru kynntar til leiks á fullorðinsárum.

Karlmenska og konur í Eglu

Víkingarnir voru mikil karlmenni og Eglu, sem víkingasaga, er því mikil karlasaga. Það er ekki þar með sagt að konur komi ekki við sögu. Margar sterkar og áhugaverðar kvenpersónur eru í Eglu sem mynda mótvægi við hasarinn í körlunum. Af sögunni að dæma skipta samskipti drengja við móður sína t.d. miklu um hvort þeir verði alvöru víkingar á fullorðinsaldri. Þannig styður **Bera**, móðir Egils, litla víkinginn þótt hann drepi leikfélaga sinn (3. kafli) en faðir hans lætur sem ekkert sé. **Þorgerður** dóttir Egils er gott dæmi um vitra og snjalla konu sem tekur til sinna ráða þegar víkingurinn er að niðurlotum kominn (sjá 16. kafli). Hlutskipti föstrunnar **Brákar**, sem Skalla-Grímur drepur, er vafalaust hörmulegt í augum barna (4. kafli). Þau gætu líka haft sterkar skoðanir á hlutskipti **Ásgerðar**, fóstursystur Egils og Þórólfs, sem fyrst er gift Þórólfi og síðan Agli. Loks má ekki gleyma **Gunnhildi** drottningu, erkióvini Egils, en hún er langerfiðasti og hættulegasti andstæðingur hans.

Börn í Eglu

Mörg börn koma við sögu í Eglu og hlutverk þeirra er viðameira en í flestum öðrum Íslendingasögum. Sagt er frá bernsku Egils og staldrað við þegar hann er þriggja ára og tólf ára (3. og 4. kafli). Í bæði skiptin er Agli lýst sem bráðþroska, skapstóru barni sem lætur engan segja sér fyrir verkum. Þetta eru góð skapgerðareinkenni fyrir verðandi víking. **Önnur börn** sem koma við sögu eru hinir **strákarnir á knattleiknum**, þ.á m. sá sem Egill drepur (3. kafli), **strákarnir sem gæta fjár fyrir óðum birni** (10. kafli), **Rögnvaldur sonur Eiríks blóðaxar** sem Egill drepur (10. kafli), **dóttir Ármóðs** sem kjaftar frá óleign föður síns á Vermalandi (15. kafli), og **synir Þorsteins Egilssonar** og **Steinars nágranna hans** sem berjast til bana (17. kafli). Öll þessi börn eru á svipuðum aldri og nemendur, þ.e. 10-12 ára, og því er tilvalið að ræða um börn til forna og fá nemendur til að setja sig í spor þeirra. Þessi börn eru of ung til að vera gjaldgeng í fullorðinsheiminum, þau eru t.d. ekki ábyrg gerða sinna og því hefna menn ekki voðaverka sem þau vinna. Þau eru hins vegar að læra að hegða sér eins og fullorðið fólk af viðeigandi kyni, stelpurnar eru að læra að verða húsmæður (t.d. stelpan á Vermalandi) en strákarnir eru að læra að berjast og sigla (t.d. synir Þorsteins og Steinars). Skoða má hliðarefnið um barnaleiki (bls. 15) í þessu samhengi.

Samfélagið

Víg virðast léttvæg í Eglu, víkingarnir drepa þá sem þeir ná til og hugsa ekki um afleiðingarnar. Oft drepur Egill fjölda manns í einu, 11, 12 og allt upp í 15 manns. Hann drepur börn og drepur einnig sem barn. Þessi fjöldi víga, og kuldaleg viðhorf söguhetjanna til dauðans, geta skelft unga lesendur en um leið orðið kveikjan að umræðum um ofbeldi, glæpi, refsingu o.fl. sem tengja má lífsleikni eða

samfélagsfræði. Tilvalið er að leggja áherslu á samfélagið á Íslandi þá og nú, og spyrja hvað hafi breyst. Á sögutíma Eglu er t.d. ekkert yfirvald, engin lögregla, engin barnaverndaryfirvöld, engin fangelsi o.s.frv. Afleiðingarnar eru þær að menn taka sér það vald sem þeim sýnist og beita ofbeldi til að styrkja stöðu sína. Þó eru hugmyndir um lög og rétt að eflast: Alþingi er stofnað á sögutíma Eglu og í Noregi starfar Gulapíng. Egill leitar réttar síns á Gulapíngi en sonur hans á Alþingi. Það er hins vegar athyglisvert að söguhetjurnar virða engar reglur í framandi löndum, víkingarnir gera það sem þeim sýnist í löndum eins og Fríslandi og Kúrlandi.

Trú víkinganna

Egla gerist fyrir kristnitöku og aðalsöguhetjurnar eru heiðnar. Þó hafa sumar þeirra kynnst kristni, t.d. er Aðalsteinn konungur sigursæli kristinn og í upprunalegu útgáfu Eglu skipar hann Agli og Þórólfi að láta prímsignast. Prímsigning (eins konar skemmri skírn) var lykillinn að því að heiðinn maður gæti umgengist kristna menn á víkingaöld. Egill er þó í raun heiðinn alla tíð. Hans ædsti guð er Óðinn, hinn eineygði, skáldmælti og herskái foringi Ásanna. Margir sjá líkindi með Agli og Óðni; hermennskuna, skáldskapinn og ekki síst rúnakunnáttuna. Egla býður því upp á ýmiss konar umfjöllun um Ásatrúna og jafnvel kristnitökuna því sagan endar á því að bein hinnar heiðnu hetju eru grafinn upp undir kirkjunni að Mosfelli.

Víg sögunnar virðast léttvæg því víkingarnir höfðu önnur viðhorf til dauðans en kristnir menn. Víkingur sem féll í bardaga fór umsvifalaust til Valhallar, hallar Óðins. Þar var barist á daginn en síðan risu hinir föllnu upp og skemmtu sér við drykkju á nóttunni. Hugmyndin um iðrun frammi fyrir dauðanum kemur ekki fyrir en með kristninni. Þá fer sálin að skipta mestu máli, en ekki orðstírinn eins og hjá víkingunum. Lífið eftir dauðann er eftirsóknarvert og spennandi í augum víkinga og þeir óttast því ekki bardaga. Víkingarnir voru auk þess örlagatrúar og trúðu því að enginn gæti flúið örlög sín, það skýrir ekki síður óttaleysi þeirra í bardögum.

1. kafli

Frá Noregi til Íslands

Aðalatriði kaflans

Forsagan – margt á eftir að endurtaka sig síðar. **Kveld-Úlfur** (afi Egils) er berserkur – þ.e. hálfgert dýr þegar hann berst. Þetta einkenni líka Skalla-Grím (föður Egils) og hugsanlega Egil. **Bræðurnir Þórólfur og Skalla-Grímur** kynntir. Þórólfur er mikil hetja, vinsæll og virtur – eins og Þórólfur bróðir Egils síðar. Haraldur hárfagri drepur Þórólf, Kveld-Úlfur og Skalla-Grímur hefna hans.

Landnámssagan

Sagt er frá ferð Kveld-Úlfs og Skalla-Gríms til Íslands. Kveld-Úlfur deyr á leiðinni en Skalla-Grímur nemur land í Borgarfirði. Frá þessu er líka sagt í Landnámu svo hugsanlega var þessi landnámsmaður til. Hér er tilvalið að skoða hvernig menn nema land, hvað þeir taka með sér, hvernig þeir kynnast landinu (gefa því nafn, örnefni o.s.frv.).

Víkingar

Egils saga fjallar um víkinga og víkingaferðir eru stór hluti bókarinnar. Ýmsar upplýsingar um víkinga er að finna á bls. 8-9.

Benda má á nokkar góðar vefsíður um víkinga sem henta sem ítarefni:

Námsefnið **Leifur heppni** hentar vel til kynningar á víkingum:

<http://www.namsgagnastofnun.is/leifur/index.html>

Sjá einnig kennarahlutann:

<http://www.namsgagnastofnun.is/leifur/vefleid/kennari.html>

Lokaverkefni Hrefnu Bjarkar Karlsdóttur frá Margmiðlunarskólanum; vefur um víkinga og landnám fyrir grunnskóla: <http://www.ismennt.is/not/hrefnabj/>

Efnisspurningar

1. Hvað hétu synir Kveld-Úlfs?
(Grímur eða Skalla-Grímur og Þórólfur)
2. Hver var konungur í Noregi þegar sagan hefst?
(Haraldur hárfagri)
3. Hvers vegna reiddist Haraldur hárfagri Þórólfi?
(Óvinir Þórólfs baktöluðu hann, lugu því að hann hefði stolið fé frá konunginum)
4. Af hverju vildu Kveld-Úlfur og Skalla-Grímur fara til Íslands?
(Þeir þurftu að flýja land því þeir óttuðust að konungurinn myndi ráðast á þá eins og Þórólf. Þeir völdu Ísland því þangað hafði vinur þeirra farið, Ingólfur Arnarson. Hann lét vel af landinu.)
5. Hvar nam Skalla-Grímur land?
(Í Borgarfirði)

Umræðuefni og önnur verkefni

A. Kveld-Úlfur og Skalla-Grímur eru berserkir. Það merkir að þeir eru gríðaröflugir bardagamenn og mun sterkari en venjulegir menn. Berserkir eru hamrammir sem merkir að þeir breytast jafnvel í úlf eða björn þegar þeir berjast. Skoðið lýsinguna á berserkjum á bls. 10. Sjáið þið einhver líkindi með berserkjum og ofurhetjum nútímans, til dæmis Kóngulóarmanninum (Spiderman) eða öðrum sterkum hetjum sem geta breytt um ham (útlit)?

B. Búið til nútímaofurhetju úr Kveld-Úlfi eða Skalla-Grími. Hvernig lítur berserkurinn út? Teiknið kápuna á fyrsta hasarblaðinu um berserkinn eða hannið auglýsingaplakat fyrir kvikmyndina um hann.

C. Í kaflanum bera margir menn viðurnefni; Hálfván svartí, Haraldur hárfagri, Kveld-Úlfur og Skalla-Grímur. Hvað finnst ykkur um svona nafngiftir? Eru menn uppnefndir svona nú til dags?

D. Tilvalið er að láta nemendur lifa sig inn í landnámsþátt sögunnar. Hvetjið nemendur til að setja sig í spor persónanna þegar konungurinn hefur fellt Þórólf. Kveld-Úlfur og Skalla-Grímur sigla af stað til Íslands með tvö stór skip og mikið lið. Þriðja skipið taka þeir á leiðinni þegar þeir berjast við menn Haralds konungs. Feðgarnir vita að þeir munu hugsanlega aldrei geta snúið aftur til Noregs. Athugið að það búa mjög fáir á Íslandi um þetta leyti og það er ekki auðvelt að fá eitthvað lánað eða keypt. Menn verða að bjarga sér sjálfir við að reisa bæi og koma bústörfunum af stað.

D.1 Hvað haldið þið að sé um borð í skipunum? Hvaða fólk haldið þið til dæmis að þeir hafi viljað hafa með sér? Fjölskyldu? Vini? Vinnufólk? Þræla?

D.2 Hvaða varning eða verkfæri hafa þeir tekið með sér? Hvaða skepnur hafa þeir tekið með sér?

D.3 Hvað mynduð þið taka með ykkur ef þið vissuð að þið gætuð líklega aldrei komið aftur til landsins ykkar? - Hvert mynduð þið fara og hvers vegna?

2. kafli

Egill og Þórólfur

Aðalatriði kaflans

Skalla-Grímur og Bera eignast börn. **Bræðurnir Þórólfur og Egill** kynntir. Þórólfur er eldri, fríðari, vinsælli, líkur föðurbróður sínum úr síðasta kafla. Egill er eiginlega lítill tröllastrákur; ljótur en afar stór og sterkur eftir aldri. Afi strákanna heldur veislu og Þórólfi er boðið en ekki Agli. Egill fer einn til veislunnar, þriggja ára gamall, yrkir vísu og slær í gegn. Fær leikföng að launum.

Ásgerður kynnt, fóstursystir bræðranna. Þórólfur fer í víking með föður hennar og vingast við norsku konungshjónin. Konungurinn er Eiríkur blóðöxi sem síðar verður helsti óvinur Egils. – Mjög oft er sýnt með einhverju slíku hversu ólíkir bræðurnir eru.

Efnisspurningar

1. Hvað hétu synir Skalla-Gríms?
(Þórólfur og Egill)
2. Hvernig er Agli litla lýst?
(Hann er ljótur og líkur föður sínum. Hann er mjög bráðþroska, hann er t.d. jafnstór og sterkur og sex eða sjö ára strákar þegar hann er þriggja ára)
3. Hver bauð til veislu á Álftanesi?
(Yngvar, afi bræðranna. Hann er pabbi Beru, móður þeirra)
4. Hvað gaf Yngvar Agli fyrir vísuna sem hann orti?
(Hann gaf Agli þrjá kuðunga og andaregg)
5. Hver tók við völdum í Noregi á eftir Haraldi hárfagra?
(Sonur hans, Eiríkur blóðöxi)

Umræðuefni og verkefni

A. Sagt er að Egill hafi verið illur viðureignar er hann var í leikum með öðrum ungmennum. Það merkir að hann hafi verið erfiður, jafnvel ofbeldisfullur, þegar hann lék sér við önnur börn. Haldið þið að þessi lýsing skipti máli fyrir söguna? Sjáum við kannski strax hvernig maður Egill verður?

B. Hvernig haldið þið að Egill og hin börnin hafi leikið sér? Skoðið lýsinguna á barnaleikjum á bls. 15. Eru þetta ólíkir leikir og þið leikið? Hver er munurinn?

C. Kuðungarnir og andaregginn sem Egill fær eru leikföng. Hvernig haldið þið að hann hafi leikið sér með þetta? Getið þið ímyndað ykkur leiki – eða búið til leiki – þar sem notast er við svona gripí?

D. Þórólfur Skalla-Grímsson er víkingur og siglir til Noregs. Hann verður vinur Eiríks blóðaxar sem er sonur Haralds hárfagra. Haraldi list illa á vináttu strákanna því hann er enn reiður út í ætt Kveld-Úlfs. Haldið þið að Skalla-Grími hafi litist vel á að sonur hans væri orðinn vinur norska konungssonarins? – Hvers vegna eða hvers vegna ekki?

E. Þórólfur Skalla-Grímsson fer í hernað með Eiríki blóðöxi og ber merki hans. Það þótti mikill heiður að fá að bera merki konungsins, en merkið var í raun fáni konungsins og sýndi hvar lið hans fór. Hvernig haldið þið að merki Eiríks blóðaxar hafi litið út? Búið til merki fyrir konunginn. Við vitum ekki hvernig merki Eiríks leit út en þið getið tekið mið af viðurnefni hans. Hafið í huga að merkið hefur örugglega átt að vekja óvinunum ótta og sýna kraft konungsins. Við vitum auk þess að víkingarnir voru afar hrifnir af skærum litum svo líklega hefur merki konungsins verið litskrúðugt.

3. kafli

Knattleikurinn

Aðalatriði kaflans

Barnaleikur verður að blóðbaði. Egill drepur í fyrsta sinn mann, hann er aðeins 6 eða 7 ára en fórnarlambið 10-11 ára. Athugið hvað veður reidi Egils. Hann verður undir í leiknum og fjöldi stráka hæðir hann fyrir það. Egill er greinilega mjög hörundsár. Hlutur foreldranna er merkilegur. Faðir Egils segir ekkert við morðinu en móðir hans virðist ánægð og segir að hann muni verða víkingur.

Efnissurningar

1. Hver var Þórður Granason?
(Hann var góður vinur Egils en nokkru eldri en hann. Hann fór með Agli á knattleikjamótið)
2. Hvað var Egill gamall þegar knattleikurinn var háður?
(Hann var sex ára, á sjöunda ári)
3. Við hvern átti Egill að leika þegar skipt var í lið?
(Hann átti að leika við Grím sem var tíu eða ellefu ára)
4. Hvers vegna reiddist Egill?
(Grímur var sterkari en hann og hinir strákarnir gerðu grín að honum fyrir að tapa)
5. Hvernig brugðust foreldrar Egils við þegar þeir fréttu að hann hefði drepið Grím?
(Faðir hans sýndi lítill viðbrögð – hann lét sér fátt um finnast. Móðir hans sagði að hann væri víkingsefni)

Umræðuefni og verkefni

- A. Knattleikur var mjög vinsæl íþrótt á víkingaöld. Ekki er vitað hvernig reglur knattleiksins voru, eins og þið getið lesið á bls. 16. Búið til reglur fyrir leikinn. Kannski getið þið prófað knattleikinn ykkar með bekkjarfélögunum í íþróttum eða frímínútum.
- B. Haldið þið að Egill og Grímur hafi hegðað sér eins og átti að gera í knattleik? Hvað gerist ef engar reglur eru í leikjum eins og knattleik? Hvað myndi t.d. gerast ef engar reglur væru í gildi á Íslandsmótinu í fótbolta?
- C. Hvað finnst ykkur um aðgerðir Egils þegar hann reiðist? Munið þið eftir einhverjum söguhetjum sem hegða sér svona sem börn? Hver er t.d. munurinn á Agli og óþekktum sögupersónum eins og Emil í Kattholti og Bart Simpson?
- D. Egill er sex ára þegar hann drepur Grím en Þórður vinur hans er orðinn unglingur. Hann er líklega 14 ára. Veltið fyrir ykkur hvernig Þórður bregst við þegar Egill leitar til hans. Finnst ykkur hann bera einhverja ábyrgð á því hvernig fór fyrir Grími?

E. Á bls. 17 er vísa sem Egill yrkir eftir að hann drepur Grím og móðir hans hefur kallað hann víkingsefni. Margir krakkar hafa sungið þessa vísu, t.d. söng Sigurbjartur Sturla Atlason hana inn á geisladisk þegar hann var á aldur við Egil. Ýmsar fleiri útgáfur eru til en auðveldast er að finna lagið á geisladiskum sem ætlaðir eru ferðamönnum. Ykkar verkefni er að semja nýtt lag við vísuna hans Egils. Við vitum ekki hvernig víkingarnir fluttu kvæðin sín svo kannski er rétt að syngja vísuna, kannski er betra að rappa hana eða lesa við einhvers konar undirleik. Þið hafið alveg frjálsar hendur við sköpunina.

F. Skoðið myndirnar á bls. 16-17. Finnst ykkur þær útskýra það sem er að gerast? Hvers vegna haldið þið að listamaðurinn sýni ekki ofbeldið? Finnst ykkur myndskreytingin breyta því hvernig þið hugsið um atburðinn á knattleiknum? Getið þið lært eitthvað af þessu um myndir af ofbeldisverkum? Getur verið að þær séu stundum of nákvæmar eða jafnvel óþarfar? Hugsið um sjónvarpið í þessu sambandi.

G. Hvað finnst ykkur um viðbrögð foreldra Egils? Hvernig myndu foreldrar ykkar bregðast við ef þið ynnuð svona voðaverk? Myndu kannski einhverjir aðrir skipta sér af núna? Hvað yrði gert ef strákur í 1. bekk myndi ráðast með öxi á strák í 6. bekk í frímínútum?

H. Á þessum tíma báru börn ekki ábyrgð á gjörðum sínum. Þau tilheyrðu ekki heimi hefndarinnar sem fullorðna fólkið lifði í. Fullorðnir menn áttu að hefna sín grimmilega ef einhver gerði eitthvað á hlut þeirra, en það mátti enginn hefna sín á börnum. Þess vegna er Egill ekki í hættu þótt hann hafi drepið mann. Finnst ykkur þetta sanngjarnt? Finnst ykkur að börn eigi að bera ábyrgð á því sem þau gera öðrum? Við hvaða aldur á að miða? Hvernig er þetta núna?

4. kafli

Egill siglir utan

Aðalatriði kafans

Egill er orðinn unglingur, 12 ára. Berserkjaeðli föður hans kemur í ljós, hann er eins og Kveld-Úlfur í 1. kaflanum, það rennur á hann æði þegar hann berst. Skalla-Grímur drepur Þórð vin Egils og Brák föstru hans en gerir atlögu að Agli. Egill hefnir sín að víkingasið með því að drepa uppáhaldsvinumann föður síns. Stirt verður milli Egils og föður hans eftir þetta – og í raun virðist aldrei gróa um heilt milli þeirra. Egill heimtar að fara í viking með Þórólfi, sýnir frekju við að fá sínu fram. Skap hans er greinilegt. Egill fær að sigla með Þórólfi til Noregs, 13 ára. Ásgerður fer líka með. Augljóst er að Egill verður alltaf meiri og meiri vikingur í framkomu, getur verið grimur og óforsjáll, og lætur engan segja sér fyrir verkum.

Efnisspurningar

1. Hvað kom fyrir Þórð, vin Egils?
(Skalla-Grímur drap hann í knattleik)
2. Hver var Þorgerður brák?
(Hún var föstra Egils, þ.e. hún hafði hugsað um hann frá því hann var lítið barn. Hún var ekki frjáls, heldur ambátt Skalla-Gríms)
3. Hvernig endaði ævi Þorgerðar brákar?
(Hún flúði undan Skalla-Grími og kastaði sér til sunds.
Skalla-Grímur kastaði á eftir henni steini og drekkti henni þannig)
4. Hvernig hefndi Egill sín á föður sínum?
(Hann drap þann vinnumann sem föður hans þótti vænst um)
5. Hvers vegna vildi Þórólfr ekki taka Egil með til Noregs?
(Honum fannst Egill of erfiður í skapinu)

Umræðuefni og verkefni

A. Skap Egils kemur berlega í ljós í þessum kafla. Hann hefnir sín á föður sínum með því að drepa mann. Hann hefnir sín líka á bróður sínum með því að höggva á reipin sem héldu skipi hans svo það rak í burtu. Hvað finnst ykkur um framkomu Egils? Skiljið þið reiði hans?

B. Þorgerður brák var fjölkunnug en það merkir göldrótt. Skalla-Grímur var hamrammur eða berserkur og gat því breyst í villidýr þegar hann barðist. Hvernig myndu þessar persónur líta út í teiknimynd eða bíómynd? Teiknaðu persónurnar þannig að þessir yfirnáttúrulegu hæfileikar þeirra sjáist.

C. Hanið minnismerki um Þorgerði brák. Þetta getur verið stytta eða í raun hvað sem er sem getur staðið úti við sjó. Minnismerkinnu þarf að fylgja skilti þar sem stendur hver Þorgerður brák var og fyrir hvað hún var þekkt. Teiknið minnismerkið í hlutföllunum 1 á móti 10 svo hægt sé að smíða það í fullri stærð. Það þýðir að einn sentimetri hjá ykkur jafngildir 10 sentimetrum í raun og veru.

D. Ásgerður fóstursystir bræðranna siglir með þeim til Noregs. Þar búa foreldrar hennar en þau hefur hún ekki hitt í mörg ár. Ásgerður ólst upp hjá Skalla-Grími og Beru frá því hún var lítið barn en algengt var á þessum tíma að börn væru í fóstri hjá öðru fólki en foreldrum sínum. Þegar þetta gerist eru Ásgerður og Egill 13 ára en Þórólfur er nokkuð eldri. Ímyndið ykkur að þið séuð Ásgerður á leið til Noregs með strákunum. Hvernig haldið þið að henni líði? Hvað hugsar hún? Hvað skrifar hún í dagbókina sína á leiðinni?

5. kafli

Egill vegur vin konungs

Aðalatriði kaflans

Nýir kappar kynntir til sögunnar: **Þórir hersir** vinur Skalla-Gríms tekur á móti Agli og Þórólfi í Noregi. **Arinbjörn sonur hans** verður besti vinur Egils. Arinbjörn er líka vinur Eiríks blóðaxar. Það veldur ýmsum flækjum síðar en kemur sér líka vel. Brúðkaup Þórólfs og Ásgerðar. Egill veikist og kemst ekki í veisluna. Sumir fræðimenn segja að Egill hafi líka verið ástfanginn af Ásgerði. Egill fer í ferðalag með **Ölvi húskarli**. Þetta er dæmigerð vikingaferð; veisla, ofdrykkja og blóðbað. Athugið móttökurnar hjá **Atleyjar-Bárði**, hann býður fyrst bara skyr að drekka. Almennilegir víkingar eiga að fá öl. Egill móðgast. Þetta er ekki nógu karlmannlegt fyrir hann. Þótt Bárður gefi Agli síðar öl þarf hann að gjalda fyrir móðgunina með lífi sínu. Hér kynnist Egill **Eiríki blóðöxi** og **Gunnhildi drottningu** hans. Hatur þeirra skýtur rótum því Bárður er vinur konungshjónanna. Gunnhildur fyrirgefur Agli aldrei að hafa drepið hann.

Efnisspurningar

1. Hver var Þórir hersir?
(Hann var vinur og fóstbróðir Skalla-Gríms í Noregi)
2. Egill eignaðist vin í Noregi, hvað hét hann?
(Arinbjörn, hann var sonur Þóris hersis)
3. Arinbjörn átti annan góðan vin. Hver var það?
(Eiríkur konungur blóðöxi)
4. Hvers vegna fór Egill ekki í brúðkaup Þórólfs og Ásgerðar?
(Hann sagðist vera veikur)
5. Hvernig tók Atleyjar-Bárður á móti Agli og Ölvi?
(Hann lét þá gista fjarri öðrum gestum og gaf þeim bara skyr að drekka og brauð og smjör að borða. Hann laug því að hann ætti ekki til öl)
6. Hvaða finu gestir voru í Atley um kvöldið?
(Eiríkur konungur blóðöxi og kona hans, Gunnhildur drottning)
7. Hvað reyndu Bárður og Gunnhildur að gera við Egil?
(Þau reyndu að drepa hann með því að setja eitur í drykkinn hans)
8. Hvers vegna lagði Egill á flótta úr Atley?
(Hann hafði drepið Bárð sem var bóndinn í Atley)
9. Hvernig brást Arinbjörn við þegar hann heyrði af atburðunum?
(Hann var ánægður með verk Egils og bað Þóri, föður sinn, að sætta Egil og konunginn)
10. Hvernig brást Eiríkur konungur við?
(Hann neitaði að sættast við Egil. Eiríkur sagði að ekki væri hægt að treysta ætt Kveld-Úlfs)

Umræðuefni og verkefni

A. Á víkingaöld þótti dónalegt að bjóða gestum annað en öl að drekka. Hvað finnst ykkur um móttökur Atleyjar-Bárðar þegar þið vitið þetta?

B. Í kaflanum koma fyrir gömul orð yfir vopn, kesja sem merkir spjót og buklari sem merkir skjöldur. Í sögunni eru mörg orð yfir vopn, sérstaklega sverð. Hvers vegna haldið þið að menn hafi notað fleiri orð um þessa hluti á víkingaöld en núna?

C. Rúnir gátu menn notað bæði til að skrifa og galdra. Skoðið rúnastafrófið á bls. 21. Þið getið notað það sem leyniletur því það eru ekki margir sem kunna rúnir nú til dags. Prófið að skrifa skilaboð til einhvers í bekknum á rúnalettri. Það eru færri stafir í rúnastafrófinu en í okkar stafrófi núna svo þið verðið til dæmis að nota rúnina a fyrir bæði a og á og rúnina u fyrir bæði u og v.

D. Egill verst eitri Gunnhildar og Bárðar með því að rista rúnir á drykkjarhornið og smyrja það með blóði meðan hann kveður vísu. Við þetta springur hornið og eiturdrykkurinn lekur niður. Hvað haldið þið að Egill hafi rist á hornið? Hvernig gæti vísan hafa hljómað? Skrifid varnargaldur gegn eitri með rúnum eða yrkið galdravísu til að verjast eitri.

6. kafli

Ránsferð á Kúrlandi

Aðalatriði kafans

Gott dæmi um hernað víkinga. Heimamenn reyna að verjast víkingum og handtaka þá. Egill sleppur á ævintýrlegan hátt. Víkingarnir fá mikinn ránsfeng, drepa marga, fara grimmilega um, brenna bæi eftir dráp og rán. Nútímalesendur hljóta að staldra við og hugsa: „Vorú víkingarnir ef til vill bara glæpamenn?“ Kannski hugsuðu lesendur á dögum Snorra Sturlusonar líka þannig um víkingana.

Efnisspurningar

1. Hvar herjuðu Egill og Þórólfur?
(Þeir herjuðu í Austurvegi og á Kúrlandi. Þessi lönd eru austan við Norðurlöndin, þar sem nú eru Eystrasaltsríkin og fleiri lönd Austur-Evrópu)
2. Hvað vildi bóndinn á Kúrlandi gera við víkingana?
(Hann vildi drepa þá strax)
3. Hvers vegna vildi sonur bóndans bíða með að drepa víkingana?
(Honum fannst of dimmt til að gaman væri að kvelja þá)
4. Hvaða grip tók Egill með sér og hvað var í honum?
(Hann tók mjöðdrekku en það er fjársjóðskistill eða gimsteinaskrín. Mjöðdrekkann var full af silfri)
5. Hvernig brást Gunnhildur drottning við þegar hún frétti að bræðurnir Þórólfur og Egill væru komnir til Noregs?
(Hún vildi láta drepa þá báða. Hún var enn reið vegna dráps Bárðar í Atley)

Umræðuefni og verkefni

- A. Kúrland náði yfir hluta þeirra landa sem nú heita Lettland og Litháen. Finnið þetta svæði á landakorti og skoðið hvaða leið víkingarnir hafa siglt frá Noregi til Kúrlands.
- B. Rafið sem víkingarnir fengu á Kúrlandi var mikið notað í skartgripi. Raf er appelsínugult og hálfgegnsætt. Það líkist ekki síður karamellum eða kandís en gimsteinum. Reynið að hanna víkingaskartgripi, til dæmis úr kandís. Munið að bæði karlar og konur notuðu skartgripi á þessum tíma.
- C. Á bls. 25 er mynd af sjóræningjafána. Hvers vegna er hægt að líkja víkingunum við sjóræningja?
- D. Egill segir að það sé skammarlegt að ræna frá bóndanum án þess að láta hann vita. Hann snýr því við og brennir bæinn hans. Hvað finnst ykkur um þessa aðferð til að láta vita?

E. Hvernig haldið þið að þjóðir eins og Kúrar hafi hugsað um víkinga? Hvernig haldið þið að hafi verið að búa á Kúrlandi á þessum tíma þegar víkingaflokkar herjuðu aftur og aftur á landið?

F. Ímyndið ykkur að þið séuð börn á Kúrlandi og sjáið víkingana sigla að landi. Hvað gerið þið?

7. kafli

Í orrustu með Aðalsteini sigursæla

Aðalatriði kaflans

Aðalsteinn Englakóngur hinn sigursæli kynntur til sögunnar. Hann verður mikill vinur Egils. Stríð milli Englendinga og Skota. Þórólfur og Egill ráða sig í her Aðalsteins, eins og málaliðar nútímans – fyrst og fremst af löngun til að berjast. Þeir eru bestu hermenn konungsins. Þórólfur berst frækilega en er felldur. Egill berst mjög harkalega eftir það og hefur sigur. Skotakonungur fellur. Aðalsteinn heldur velli.

Efnisspurningar

1. Fyrir hvern fóru Egill og Þórólfur að berjast?
(Þeir réðu sig til Aðalsteins konungs sigursæla á Englandi)
2. Við hverja voru Englendingar að berjast?
(Þeir áttu í stríði við Skota en Ólafur rauði var konungur þeirra)
3. Hvað kölluðust sverð Egils og Þórólfs?
(Þórólfur hafði sverðið Lang en sverð Egils hét Naður)
4. Hvernig lauk ævi Þórólfs?
(Skotar felldu hann)
5. Hvernig lauk orrustu Englendinga og Skota?
(Egill og menn hans felldu marga Skota og þar á meðal sjálfan Ólaf rauða Skotakonung. Lið Englandskonungs vann því mikinn sigur)

Umræðuefni og verkefni

- A. Finnið England og Skotland á landakorti. Finnst ykkur líklegt að þessar þjóðir færu í stríð núna? eru einhverjar svona nágrannaþjóðir sem hafa farið í stríð á síðastliðnum árum?
- B. Getið þið ímyndað ykkur hvernig er að búa í landi sem er í stríði við nágranna sína?
- C. Hver er núna konungur eða drottning á Englandi? Haldið þið að starf þjóðhöfðingjans á Englandi sé öðruvísi núna en á víkingaöld? – Að hvaða leyti?
- D. Egill verður mikill vinur Aðalsteins konungs. Haldið þið að íslenskur bóndi ætti jafnauðvelt með að vingast við núverandi þjóðhöfðingja á Englandi? – Ímyndið ykkur hvað gerðist ef íslenskur bóndi bankaði á dyrnar á Buckingham-höll og segðist vilja tala við drottninguna (kónginn). Þið gætuð búið til leikþátt um þetta.
- E. Skoðið lýsingarnar á búnaði Egils og Þórólfs neðst á bls. 26 og efst á bls. 27. Teiknið mynd af bræðrunum með vopnin sín.
- F. Á bls. 27 er sagt frá Valhöll, höll Óðins. Valhöll var eins og himnaríki fyrir víkinga. Þar var stöðugt barist og þar voru endalausar veislur en þetta tvennt fannst víkingunum skemmtilegast af öllu. Myndin á bls. 27 er úr eldgömlu handriti og sýnir

hvernig listamaður á miðöldum hefur ímyndað sér Valhöll. Hvernig haldið þið að Valhöll hafi litið út? Þið getið teiknað hana eða lýst henni með orðum.

G. Á Þingvöllum er hús sem kallast Valhöll. Þar hefur verið rekið hótél og veitingastaður. Hvers vegna haldið þið að menn vilji nota þetta gamla nafn þar? – Er eitthvað sem tengir Þingvelli við tíma víkinganna (9.-11. öld)?

8. kafli

Gjafir Aðalsteins konungs

Aðalatriði kaflans

Sorg Egils eftir fall Þórólfs. Hér kemur fyrst fram hversu mikil tilfinningavera Egill er. Hann sýnir líðan sína mjög með látbragði en tjáir sig ekki. (Þetta má skoða aftur síðar þegar synir hans deyja í 16. kafla). Aðalsteinn konungur á Agli margt að þakka eftir bardagann, hann vill umfram allt gleðja Egil. Er kænn við það, eins og sést á því hvernig hann réttir Agli gullið, orðalaust. Mikilvægt er að athuga hvað gerist svo: Konungurinn gefur Agli silfur sem hann á að skipta með frændum sínum. Hluta af silfrinu á Skalla-Grímur að fá í bætur fyrir Þórólf. Þetta fé hirðir Egill sjálfur sem segir eflaust margt um innræti hans en er líka einkennandi fyrir mikla víkinga; þeir eru ágjarnir. Egill hefur mikla virðingu á Englandi og fær fleiri góðar gjafir frá Aðalsteini.

Efnisspurningar

1. Hvernig bjó Egill um lík bróður síns?
(Hann lagði Þórólf í gróf með vopnum hans og öllum klæðum hans. Svo dró hann gullhring á hvora hönd honum)
2. Hvað gerði Egill með augabrúnunum í höllinni hjá Aðalsteini konungi?
(Hann hleypti augabrúnunum til skiptis upp á enni og niður á kinn. Þ.e. þegar hann setti vinstri augabrúnina upp að enni, setti hann þá hægri niður að kinn)
3. Hvað rétti Aðalsteinn Agli á sverðsoddi?
(Hann gaf honum gullhring sem hefur líklega verið armband)
4. Hvað gaf Aðalsteinn Agli eftir að hann hafði gefið honum gullhringinn?
(Þá gaf hann honum tvær kistur fullar af silfri. Egill fékk líka skaðabætur fyrir að hafa misst bróður sinn, það voru bæði jarðir (lönd) og peningar (lausaaaurar))
5. Hvað fékk Egill í laun frá Aðalsteini fyrir drápuna sem hann orti um konunginn?
(Hann fékk tvo gullhringa og skikkju sem konungurinn hafði sjálfur átt)

Umræðuefni og verkefni

- A. Skoðið lýsinguna á hegðun Egils í höll Aðalsteins konungs. Hann horfir ekki upp, skýtur augabrúnunum sitt á hvað, dregur sverðið sitt hálfu leið úr slíðrinu en rekur það svo harkalega niður aftur. Hvað segir þessi lýsing um líðan Egils?
- B. Reynið að sýna tilfinningar ykkar bara með svipbrigðum eins og Egill gerir. Kannski getur einhver leikið þetta eftir með augabrúnirnar. Er alltaf hægt að sjá hvernig fólki líður eða hvernig skapi það er í?
- C. Hvað er það sem kætir Egil mest ef miðað er við þennan kafla? Rifjið upp ferðina til Kúrlands í þessu samhengi. Sumir segja að víkingarnir hafi verið ótrúlega gráðugir í fé. Getur það passað?

D. Skoðið lýsinguna á Agli í hliðarefninu á bls. 28. Þetta er mjög nákvæm lýsing. Teiknið karlinn eftir þessari lýsingu.

E. Semjið sams konar lýsingu um einhvern þekktan mann. Athugið hvort bekkjarfélagarnir þekkja manninn af lýsingunni.

F. Egill fékk fin laun fyrir að yrkja drápu um Aðalstein konung. Drápur eru löng og virðuleg kvæði með viðlagi svo þær hafa kannski verið sungnar. Hvernig haldið þið að kvæðið hafi hljómað? Yrkið eitt erindi sem gæti verið úr kvæðinu og skrifið það niður eða flytjið það.

9. kafli

Egill gerður útlægur í Noregi

Aðalatriði kaflans

Egill giftist Ásgerði. (Síðar fréttum við að hann tekur um leið að sér dóttur Þórólfs og Ásgerðar. Þessi stúlka verður Agli mjög kær og í ellinni sest hann að hjá henni og manni hennar, sjá 17. og 18. kafla). Erfðadeilur í Noregi, Egill eltist við fé Ásgerðar. **Berg-Önundur** kynntur til sögunnar, hann er mágur Ásgerðar og hefur eignað sér fé hennar. Berg-Önundur er vinur konungshjónanna sem eru verstu óvinir Egils. Egill þarf að flýja af Gulapíngi þegar stefnir í bardaga og drepur frænda konungsins á flóttanum. Reiði konungshjónanna eykst í hans garð.

Efnisspurningar

1. Hvaða konu giftist Egill eftir að hann yfirgaf England?
(Hann giftist Ásgerði, ekkju Þórólfs)
2. Hvers vegna sigldu Egill og Ásgerður til Noregs frá Íslandi?
(Þau ætluðu að sækja arf sem hún átti að fá eftir föður sinn. Berg-Önundur mágur hennar hafði hirt arfinn)
3. Við hvern ætlaði Egill að berjast á Gulapíngi?
(Hann skoraði Berg-Önund á hólmi)
4. Hvað ráðlagði Arinbjörn Agli að gera þegar Eiríkur konungur bjóst til að berjast?
(Hann sagði Agli að taka skútu og sigla sem fyrst í burtu)
5. Hvernig lauk viðskiptum Egils og Eiríks blóðaxar í þetta sinn?
(Egill orti vísu gegn konunginum en konungurinn gerði Egil útlægan úr Noregi. Það merkir að Egill varð að fara burt úr landinu)

Umræðuefni og verkefni

- A. Hvernig haldið þið að Ásgerður hafi brugðist við þegar Egill kom til hennar og sagði henni að Þórólfrur væri dáinn?
- B. Ásgerður ólst upp hjá foreldrum Egils og Þórólfs þar til hún var um 13 ára. Þá sigldi hún með bræðrunum til Noregs og hitti foreldra sína. Hvað finnst ykkur um að hún hafi gíft strákunum sem ólust upp með henni?
- C. Egill þarf að flýja frá Gulapíngi því Eiríkur konungur blóðöxi ætlar að ráðast á hann. Egill tekur 30 menn með sér og konungurinn þarf að senda sex stór skip á eftir honum. Hvað segir þetta um völd og styrk Egils?
- D. Eiríkur blóðöxi gerir Egil útlægan úr Noregi. Það þýðir að hann má ekki vera í landinu. Hver sem rekst á hann í landinu má drepa hann. Hvað finnst ykkur um þennan dóm konungsins? Er þetta betra eða verra en að varpa mönnum í fangelsi eins og nú er gert?

10. kafli

Níðstöngin

Aðalatriði kaflans

Enn sannast hversu mikilvægt er fyrir víkinga að eiga góða vini. Arinbjörn bætir Agli skipin sem konungsmenn eyðilögðu í síðasta kafla. Egill platar Berg-Önund og drepur hann. Víkingarnir eru reiðir, Egill og menn hans drepa 15-16 menn eftir dráp Önundar. Egill verður æfur af reiði, ef til vill er hann berserkur eins og faðir hans og afi. Hann ræðst á barnungan son konungshjónanna og drepur hann ásamt 12 mönnum hans. Egill setur upp níðstöng og reynir að galdra konungshjónin burt frá Noregi.

Efnisspurningar

1. Hvernig fagnaði Berg-Önundur þegar hann hélt að Egill hefði flúið?
(Hann hélt veislu)
2. Hvernig var Egill búinn þegar hann fór heim til Berg-Önundar?
(Hann hafði hjálm og skjöld, og var með sverð og höggspjót. Hann dró síðan hött yfir hjálminn svo hann þekktist ekki)
3. Hvernig plataði Egill Berg-Önund?
(Hann sagðist vita hvar grimmi björninn væri og faldi sig svo í runna. Berg-Önundur vildi drepa björninn en þá ræðst Egill á hann og drap hann)
4. Hvernig fór fyrir Rögnvaldi syni Eiríks blóðaxar?
(Egill drap hann og alla menn hans)
5. Hvað vildi Egill fá fram með níðstönginni?
(Hann ætlaði að reka Eirík konung og Gunnhildi drottningu úr landi)

Umræðuefni og verkefni

- A. Egill verður hreinlega brjálaður af reiði í þessari ferð. Rifjið upp það sem sagt hefur verið um Kveld-Úlf, afa Egils, og Skalla-Grím, föður hans. Getur verið að Egill sé berserkur eins og þeir? – Finnst ykkur reiði hans kannski skiljanleg?
- B. Rögnvaldur Eiríksson er bara 10 eða 11 ára þegar hann verður fyrir bardinu á reiði Egils. Hvað finnst ykkur um að víkingurinn ráðist á svona ungan strák?
- C. Hvernig haldið þið að Eiríkur og Gunnhildur hafi brugðist við þegar þau heyrðu af dauða Rögnvaldar?
- D. Strákarnir sem eru að gæta kinda fremst í kaflanum eru sennilega á sama aldri og Rögnvaldur eða 10–11 ára. Ímyndið ykkur hvernig er að vera þessir strákar. Þeir eru einir úti að kvöldlagi að passa kindurnar fyrir óðum skógarbirni og hitta vopnaðan víking. – Hvað haldið þið að strákarnir séu að hugsa eða ræða um?
- E. Egill reisir Eiríki konungi og Gunnhildi drottningu níðstöng. Þetta er löng stöng eða prik sem Egill festir hrosshaus á og stingur svo ofan í sprungu til að hún standi föst og sjáist vel. Á stöngina ristir Egill rúnir sem eiga að galdra Eirík og Gunnhildi burt frá Noregi. Búið til eftirlíkingu af níðstönginni. Hún getur verið lítil eða stór, allt eftir því hvað þið viljið.

F. Hvað haldið þið að Egill hafi skrifað með rúnum á stöngina? Notið rúnalettrið á bls. 21 til að skrifa galdraorð gegn Eiríki blóðöxi og Gunnhildi drottningu.

G. Aflið ykkur upplýsinga um skógarbirni á netinu. Hvar er þá helst að finna núna? Skoðið líka upplýsingar um alþjóðlega bangsadaginn sem haldinn er hátíðlegur 27. október ár hvert. Upplýsingar er t.d. að finna á vef bókasafns Ísafjarðar: <http://www.isafjordur.is/bokasafn/bangsar/index.html>. Hvers vegna haldið þið að þessar grimmu skepnur hafi orðið svona vinsæl leikföng?

11. kafli

Silfur Skalla-Gríms

Aðalatriði kafans

Elli Skalla-Gríms og meðferð hans á silfrinu sínu. Athugið að þessi kafli kallast á við kaflann um Egil í ellinni (18. kafli). Egill neitar að afhenda föður sínum silfrið sem Aðalsteinn hafði sagt honum að láta hann fá. Skalla-Grímur bregst við með því að fela silfrið sitt þannig að Egill mun ekkert fá af því í arf. Enn ríkir því spenna milli feðganna, kannski hefur Egill aldrei gleymt árásinni sem sagt er frá í 4. kafla. Skalla-Grímur deyr og Egill býr vel um líkið.

Efnisspurningar

1. Hvað vildi Skalla-Grímur fá frá Agli?
(Hann vildi fá silfrið sem Aðalsteinn konungur hafði sagt Agli að láta föður sinn fá)
2. Hvað hafði Skalla-Grímur með sér þegar hann reið að heiman?
(Hann var með þunga kistu og eirketil sem voru full af silfri)
3. Hvað halda menn að Skalla-Grímur hafi gert við silfrið sitt?
(Talið er að hann hafi sett það ofan í Krumskeldu sem er mýri. Svo á hann að hafa sett stóra steinhellu yfir)
4. Hvert var farið með lík Skalla-Gríms?
(Róið var með líkið út í Digranes)
5. Hvað var lagt í hauginn með Skalla-Grími?
(Hesturinn hans, vopnin hans og smíðatólin hans)

Umræðuefni og verkefni

- A. Hvers vegna haldið þið að Egill hafi ekki viljað láta föður sinn fá silfrið – þrátt fyrir að Aðalsteinn konungur hafi sagt að Skalla-Grímur ætti að fá hluta af því?
- B. Í skýringarammanum á bls. 34 er fjallað um keldur. Hvers vegna er erfitt að leita að hlutum sem sokkið hafa í keldu? Getið þið hugsað upp einhverja leið til að finna fjársjóð í keldu? – Getið þið t.d. hannað og teiknað undratæki sem finnur hluti í keldum?
- C. Hvar er Digranes þar sem Skalla-Grímur var heygður? Finndu þennan stað á korti.
- D. Búðu til upplýsingaskilti um Skalla-Grím til þess að setja við Digranes. Þar þarf að koma fram hver hann var og hvenær hann var uppi. Þar þarf líka að vera einhver stutt frásögn af karlinum. Skiltið þarf að vera myndskreytt.

12. kafli

Höfuðlausn

Aðalatriði kaflans

Eiríkur blóðöxi missir völdin. Arinbjörn sem er vinur konungsins fer með honum í víking. Eiríkur fær yfirráð yfir Norðimbralandi á Norður-Englandi og sest að í Jórvík (York). Egill siglir utan, ætlar til Aðalsteins en skipið brotnar við strönd Englands og Egil rekur að landi hjá Eiríki. Enn bjargar vináttan við Arinbjörn honum. Gunnhildur vill drepa Egil en Eiríkur samþykkir bón Arinbjarnar um að lífi hans verði þyrmt ef hann yrki lofkvæði um kónginn. Egill yrkir Höfuðlausn, eitt þekktasta kvæði fornsagnanna. Eiríki líkar kvæðið og gefur Agli frelsi gegn því að hann láti aldrei sjá sig framar. Egill og Arinbjörn skiptast á gjöfum sem var stór þáttur í að varðveita og treysta vináttu á þessum tíma. Gjöfin sem Egill fær er sverðið **Dragvandill**, þekkt ævintýrasverð úr fornsögunum, allra sverða beittast.

Efnisspurningar

1. Hver hrakti Eirík blóðöxi úr landi og tók við völdum í Noregi?
(Hákon Aðalsteinsfóstri, bróðir Eiríks)
2. Hvar herjuðu Eiríkur blóðöxi og Arinbjörn?
(Þeir herjuðu fyrst á Orkneyjar, svo á Skotland og loks á England)
3. Hvaða landsvæði á Englandi fékk Eiríkur og hvar kom hann sér fyrir?
(Eiríkur fékk Norðimbraland. Hann kom sér fyrir í borginni Jórvík)
4. Hverjir réðu ríkjum þar sem Egill kom að landi?
(Eiríkur blóðöxi og Gunnhildur)
5. Hvað vildi Gunnhildur láta gera við Egil?
(Hún vildi láta höggva hann til bana)
6. Hvað sagði Arinbjörn Agli að gera til að bjarga lífi sínu?
(Arinbjörn sagði Agli að yrkja kvæði um Eirík)
7. Hvers vegna gekk Agli illa að yrkja kvæðið?
(Vegna þess að svala (fugl) sat við gluggann hans og truflaði hann með kvaki)
8. Um hvað var kvæðið sem Egill orti?
(Það var um frægð og afrek Eiríks konungs)
9. Hvernig brást Eiríkur blóðöxi við kvæðinu?
(Hann leyfði Agli að fara en skipaði honum að verða aldrei á vegi sínum framar)
10. Hvað gaf Arinbjörn Agli að skilnaði?
(Hann gaf Agli sverðið Dragvandil sem Þórólfur föðurbróðir hans hafði einu sinni átt og síðan Þórólfur bróðir hans)

Umræðuefni og verkefni

A. Fuglinn sem sat við glugga Egils var hamhleypa, þ.e. einhver hafði breytt sér í fugl til að trufla hann. Hver haldið þið að hafi breytt sér í fuglinn? Skoðið hliðarefnið á bls. 38 þegar þið svarið þessu.

- B. Þekkið þið fleiri dæmi um hamhleypur, þ.e. sögupersónur sem geta breytt sér í dýr eða eitthvað annað? Skoðið t.d. Andrésblóðin eða bækurnar um Harry Potter.
- C. Lesið það sem stendur um Gunnhildi drottningu á bls. 36 og rifjið upp samskipti hennar við Egil. Hvers konar manneskja er Gunnhildur?
- D. Er skiljanlegt að Gunnhildur sé svona reið út í Egil? Rifjið upp hvað hann hefur gert á hennar hlut, til dæmis hvaða vini hennar og fjölskyldumeðlimi hann hefur drepið.
(Bárður í Atley var vinur Gunnhildar, Berg-Önundur var vinur hennar. Rögnvaldur var sonur hennar o.s.frv.)
- E. Skrifðið frétt um andlát Gunnhildar fyrir íslenskt víkingablað. Í fréttinni verður að vera stutt lýsing á drottningunni og eftirmæli um hana.
- F. Af hverju kallast þetta fræga kvæði Egils Höfuðlausn? Hvað merkir nafn kvæðisins? Svarið er að finna í hliðarefninu á bls. 39.
- G. Veltið fyrir ykkur vináttu Egils og Arinbjarnar. Arinbjörn stendur alltaf með Agli, sama þótt hann sé að rífast við aðra vini hans. Hann bjargar oft lífi hans með ráðleggingum sínum. Hvaða máli skiptir að eiga svona traustan vin?
- H. Egill og Arinbjörn gefa hvor öðrum mjög dýrar og finar gjafir í lok þessa kafla. Egill gefur Arinbirni tvo gullhringa sem hann hafði fengið frá Aðalsteini konungi. Arinbjörn gefur Agli besta sverð í heimi, sverðið Dragvandil. – Hvers vegna haldið þið að þeir gefi svona finar gjafir? – Finnst ykkur nauðsynlegt að gefa vinum ykkar gjafir? – Hvað skiptir mestu máli þegar maður velur gjöf handa vini sínum?
- I. Borgin Jórvík þar sem þessi kafli gerist er enn þekkt fyrir víkingalíf því þar er nú víkingasafn. Skoðið upplýsingarnar um safnið á netinu: <http://www.jorvik-viking-centre.co.uk/trialsplash2.htm>. Hvaða fornminjar hafa menn fundið þarna sem tengjast víkingatímanum?

13. kafli

Hólmgöngur

Aðalatriði kaflans

Hér eru tvær merkilegar hólmgöngur en þessir bardagar höfðu fyrir löngu verið bannaðir með lögum þegar sagan var skrifuð. (Reglurnar eru útskýrðar á bls. 40). Fyrst berst Egill við **Ljót hinn bleika**. Hann er berserkur og vill pína frænku Arinbjarnar til að giftast sér. Egill sýnir stórlyndi þegar hann berst við Ljót í stað bróður stúlkunnar. Síðan berst Egill við **Atla hinn skamma** sem er göldróttur og eyðileggur vopn Egils með galdri. Egill þarf því að beita forneskjulegri eða dýrslegri aðferð til að vinna, bitur Atla á barkann. Þetta hljómar mjög villimannslegt og sýnir e.t.v. hversu fornir víkingarnir eru í augum höfundar. Sama má segja um meðferð Egils á fórnarnautinu sem hann snýr úr hálslið. Egill er orðinn stórefnaður, siglir til Íslands og er vinsæll þar.

Efnisspurningar

1. Hver hafði eignað sér fé Ásgerðar eftir að Berg-Önundur dó?
(Atli hinn skammti sem var bróðir Berg-Önundar)
2. Hver vildi giftast systur Friðgeirs í Höð?
(Berserkurinn Ljótur hinn bleiki)
3. Hvernig sáu menn að það kom berserksgangur á Ljót hinn bleika?
(Hann grenjaði illilega og beit í skjöldinn sinn)
4. Hver barðist fyrir Friðgeir í hólmgöngunni við Ljót?
(Egill)
5. Hvaða vopn hafði Egill í hólmgöngunni við Ljót?
(Hann hafði skjöldinn sinn og tvö sverð, Naður og Dragvandil)
6. Við hvern barðist Egill í hólmgöngu á Guláþingi
(Við Atla hinn skamma)
7. Hvað átti sigurvegari hólmgöngunnar að gera til að koma í veg fyrir hefndir?
(Hann átti að drepa naut til að sættast við goðin)
8. Hvers konar galdri beitti Atli gegn Agli?
(Hann gerði vopn hans bitlaus)
9. Hvernig lauk bardaga Egils og Atla?
(Egill henti frá sér vopnunum þegar hann uppgötvaði galdur Atla. Síðan beit hann Atla til bana)
10. Hvað varð nú um eignir Ásgerðar?
(Egill eignaðist þær allar og var orðinn mjög ríkur maður)

Umræðuefni og verkefni

A. Í upphafi kaflans er sagt að hveiti og hunang hafi verið um borð í skipinu sem Egill fékk frá Aðalsteini konungi. Hvers vegna var þetta dýrmætur varningur fyrir Íslendinga á víkingaöld? – Þætti eitthvað merkilegt núna að fá hveiti og hunang að gjöf?

- B. Hákon Noregskonungur ólst upp hjá Aðalsteini Englandskonungi. Hvers vegna haldið þið að faðir hans hafi látið hann í fóstur til Englands? Hvaða áhrif hefur það haft á samskipti landanna?
- C. Af hverju grætur systir Friðgeirs svona mikið í veislunni í Höð? Haldið þið að stúlkan hafi viljað giftast Ljóti?
- D. Á þessum tíma réðu karlmennirnir í fjölskyldunni hverjum konurnar giftust. Hvernig myndi ykkur lítast á slíkt fyrirkomulag? Athugið að í sumum löndum er það enn þá þannig að foreldrarnir ráða hverjum börnin giftast, stundum bara stelpurnar en sums staðar ráða foreldrarnir þessu bæði fyrir synina og dæturnar.
- E. Sverðið Dragvandill sem Egill fékk frá Arinbirni er heimsins besta sverð til að drepa tröll með. Ef þið byggjuð í Tröllalandi, hvernig mynduð þið vara börnin ykkar við Dragvandli? Búið til viðvörunarskilti eða auglýsingaplakat þar sem varað er við sverðinu.
- F. Andstæðingar Egils í þessum kafla eru Ljótur hinn bleiki og Atli hinn skammi. Á bls. 40 stendur hvað viðurnefni þeirra merkja. Teiknið þessa kappa og látið myndirnar endurspeglu viðurnefnin.
- G. Lesið það sem sagt er um hólmgöngur í hliðarefninu á bls. 40. Á hvað minnir þetta ykkur? Getur verið að víkingarnir hafi litið á bardaga eins og íþróttakeppni?

14. kafli

Orrusta á Fríslandi

Aðalatriði kaflans

Eiríkur blóðöxi fellur, Gunnhildur flýr; nú er Agli óhætt að fara til Noregs. Jólagjafir Egils og Arinbjarnar eru merkilegar og dýrmætar. Silkislæðurnar frá Arinbirni eiga eftir að koma við sögu síðar þegar Egill og Þorsteinn sonur hans deila (17. kafli). Enn er Egill að hugsa um fé Ásgerðar. Arinbjörn getur ekki hjálpað honum að endurheimta það en greiðir honum bætur. Arinbjörn hefur sennilega fengið nóg af illdeilum Egils við konungsættina og vill kaupa frið. Egill og Arinbjörn fara í víking og berjast hressilega á Fríslandi. Þetta er síðasti fundur þeirra; nú fer að stytast í endalok víkingalífs Egils.

Jólin

Athugið að frásögnin af jólaboðinu hjá Arinbirni getur ruglað nemendur í ríminu þar sem sagan gerist fyrir kristnitöku. Jól voru hins vegar líka hátíð í heiðnum sið. Hin heiðnu jól voru haldin í kringum vetrarsólstöður (um það bil 20. desember) til að fagna sólrísi. Þessi sólrísihátíð þekktist víða um lönd. Norrænir menn héldu t.d. miklar veislur og drukku öl sem skylda var að eiga tilbúið. Margir gáfu jafnvel jólagjafir. Jólin voru ekki fæðingarhátíð Krists í frumkristninni en síðar gerði kirkjan jólin að sinni hátíð með því að tengja fæðingu frelsarans við sólstöðurnar. (Sumir segja reyndar að kristnu jólin hafi verið látin falla ofan í hina heiðnu hátíð af praktískum ástæðum til að flýta fyrir útbreiðslu trúarinnar). Hvað sem því líður geta bæði heiðnir menn og kristnir fagnað þann 25. desember og ekkert er að því að tengja þessar hátíðir saman.

Efnisspurningar

1. Hvernig lauk ævi Eiríks blóðaxar?
(Hann féll í víkingaferð)
2. Hvað gaf Arinbjörn Agli í jólaboðinu?
(Hann gaf Agli gullsaumaðar slæður úr silki, með gullhnöppum. Hann gaf honum líka litskrúðug ensk föt)
3. Hvað gaf Arinbjörn Agli fyrir að hafa bjargað lífi Friðgeirs?
(Hann gaf Agli 40 merkur af silfri)
4. Hvert fóru Egill og Arinbjörn í víking saman?
(Þeir fóru fyrst til Saxlands og svo til Fríslands)
5. Hvert fór Arinbjörn eftir bardagann við Frísi?
(Hann fór til Danmerkur í hernað með Haraldi gráfeldi sem var fóstursonur hans)

Umræðuefni og verkefni

A. Egils saga gerist áður en Íslendingar og Norðmenn gerðust kristnir. Samt er sagt frá jólaboði í þessum kafla. Getið þið fundið upplýsingar um heiðin jól á netinu? Hverju fögnuðu heiðnir menn á jölunum fyrst þeir þekktu ekki söguna af fæðingu Jesúbarnsins?

B. Á bls. 44 eru upplýsingar um Frísi og Saxa. Hvar haldið þið að víkingarnir hafi fengið varninginn sem þeir seldu Frísum?

Fyrir kennarann: Væntanlega var þetta að miklu leyti þýfi – eða verslunarvara – sem víkingarnir fengu annars staðar, t.d. fengu þeir rafið við Eystrasaltið eða á Kúrlandi eins og lesa má á bls. 24. Þræla sóttu víkingarnir gjarnan til Bretlandseyja en skinn hljóta þeir að hafa fengið nyrst í Skandinavíu. Feldir eða skinn voru mikilvæg verslunarvara eins og sjá má á sögunni um Harald gráfeld á bls. 45.

C. Á bls. 45 er sagt frá bardaga Egils við Frísi. Lýsið þessum bardaga í teiknimyndasögu. Skoðið sérstaklega hvernig Egill eltir Frísina og stekkur eins og ofurhetja yfir díkið.

D. Gráfeldir í tísku! Lesið söguna um Harald gráfeld á bls. 45. Hvers vegna haldið þið að það hafi skipt máli að konungurinn vildi ganga í íslenskum gráfeldi? (Ath. gráfeldur er loðskinn – við getum kallað það pels. Núna eru pelsar mjög dýrar flíkur). Búið til auglýsingu fyrir íslensku pelsasölumennina sem þeir hengja upp eftir að konungurinn hefur keypt af þeim feld.

15. kafli

Vermalandsför

Aðalatriði kaflans

Þessi kafli er mjög ævintýrlegur, gerist í raun utan hins raunverulega samfélags, lengst úti í vetrinum á Vermalandi. Hér eru nokkrar frásagnir: Í fyrsta lagi heimsóknin til **Ármóðs skeggs**. Þar fær Egill bara skyr sem minnir á kaflann um Atleyjar-Bárð (5. kafli). Egill móðgast og frásögnin verður harla ógeðfelld. Hann ælir framan í Ármóð sem ælir á móti. Næsta dag krækir Egill auga úr Ármóði og sker af honum skeggið. (Fræðimenn segja að hvort tveggja tákni að Egill svipti hann karlmenskunni). Eftir þessa grimmilegu framkomu sýnir Egill á sér gjörólíka hlið þegar hann læknar dóttur **Þorfinns** í Eiðaskógi með rúnagaldri. Læknar, þ.e. þeir sem kunnu að fara með rúnir, voru virtir menn á þessum tíma svo Egill nýtur greinilega virðingar. Þriðja frásögnin er af ferð Egils til **Arnviðar jarls**. Jarlinn reynir að drepa Egil með því að siga á hann bræðrum sem báðir heita Úlfur. Hugsanlega eru þetta ekki mennskir bardagamenn enda bindur Egill um sig steinhellu til að verjast þeim. Þarna verður hörkubardagi, en Egill sigrar. Að ævintýraferðinni á Vermaland lokinni fer Egill til Íslands og snýr aldrei til Noregs aftur. Segja má að þetta sé hápunktur víkingalífsins, hér reynir á alla kosti alvöru víkings, bardagafimi, drykkjuskap, rúnakunnáttu, skaphörku o.fl. Nú getur Egill sest í helgan stein.

Efnisspurningar

1. Hvað hét maðurinn sem Egill fékk gistingu hjá á Vermalandi?
(Hann hét Ármóður skegg)
2. Hvað gaf Ármóður Agli og mönnum hans að drekka?
(Hann gaf þeim skyr og þóttist ekki eiga öl)
3. Hver kjaftaði frá og sagði Agli að til væri nóg af öli og kjöti?
(Það var dóttir Ármóðs, hún var 10 eða 11 ára gömul)
4. Hvað gerði Egill við Ármóð þegar hann hafði drukkið öl?
(Hann ældi framan í hann)
5. Hvað gerði Egill við Ármóð daginn eftir?
(Hann hjó af honum skeggið og krækti úr honum annað augað)
6. Hvað hét maðurinn sem Egill fékk gistingu hjá í Eiðaskógi?
(Hann hét Þorfinnur)
7. Hvað fann Egill í rúmi veiku stúlkunnar?
(Hann fann tálkn sem galdrarúnir höfðu verið ristar á)
8. Hverja sendi Arnviður jarl á eftir Agli?
(Hann sendi tvo bræður sem báðir hétu Úlfur. Þeir höfðu 30 menn með sér)
9. Hvers konar brynju bjó Egill sér til fyrir bardagann við menn Arnviðar?
(Hann batt steinhellu fyrir brjóstið á sér. Hann notaði bastlínu (kaðal) úr sleðanum til að festa hana á sig)
10. Hvers vegna hafði dóttir Þorfinns veikt?
(Bóndasonur nokkur hafði ætlað að fá hana til að giftast sér en galdrað vitlaust svo hún veiktist)

Umræðuefni og verkefni

- A. Hvernig tekur Ármóður skegg á móti Agli? Skoðið þetta í samanburði við móttökurnar sem hann fær hjá Atleyjar-Bárði í 5. kafla. Af hverju haldið þið að Egill móðgisti svona hræðilega þegar hann fær bara skyr?
- B. Hvernig hefnir Egill sín á mönnunum sem gefa honum skyr?
- C. Hvernig mynduð þið taka á móti víkingum, fyrst þið þekkið þessar sögur úr Eglu?
- D. Setjið ykkur í spor stelpunnar sem segir Agli að til sé betri matur. Hún er 10 eða 11 ára gömul. Hvernig myndi ykkur líða að tala við ókunnuga víkinginn?
- E. Prófið að leika atriðið frá því Ármóður tekur á móti Agli og þar til Egill og Ármóður æla hvor á eftir öðrum. Hér þarf að skipa í þrjú hlutverk, einn nemandinn þarf að leika Ármóð, annar Egil og sá þriðji stelpuna. Munið að Egill er grimmilegur víkingur og auk þess í mikilli fýlu yfir móttökunum. Stelpan er hins vegar venjulegur krakki og leikur sér á gólfinu þar til hún talar við Egil. Um Ármóð vitum við fátt annað en að hann er með sítt skegg – og að hann tímir ekki að gefa víkingunum öl þótt hann sé mjög ríkur.
- F. Hvernig líður konu Ármóðs og dóttur þegar Egill ryðst inn og ætlar að drepa Ármóð? Hvernig myndi dóttir hans segja bestu vinkonu sinni frá því sem gerðist? Skriðið bréfið til vinkonunnar.
- G. Við vitum núna að Egill kann bæði að galdra með rúnum og að nota rúnir til lækninga. Það er því augljóst að rúnir gátu menn notað bæði til góðs og ills. Skoðið hvernig Egill beitir rúnum til lækninga í þessum kafla. Hvernig haldið þið að þær hafi virkað? Er hægt að segja að það sé eitthvað líkt með lækningu og galdri?
- H. Rifjið upp hvernig Egill hefur notað rúnir til galdurs í öðrum köflum, t.d. þegar hann reisir Eiríki blóðöxi og Gunnhildi níðstöng á bls. 33. Skoðið líka upplýsingar um rúnir í hliðarefninu á bls. 48 og 22. Núna vitið þið allt um margþætt hlutverk rúnanna. Hvernig mynduð þið lýsa rúnum fyrir einhverjum sem hefur aldrei heyrt á þær minnst? Skriðið upplýsingaefni um rúnir fyrir vefsíðu „Rúnafélags Íslands“.
- I. Rúnir voru eitt helsta lækningatækið á víkingaöld. Hvað annað haldið þið að menn hafi getað notað til lækninga? Hvaða afleiðingar hafði það að ekki voru til menntaðir læknar eins og núna? – Og ekki heldur lyf eða bólu efni.
- J. Hvernig lítur Egill út fyrir bardagann við bræðurna sem báðir heita Úlfur? Teiknið mynd af honum með öll vopnin og steinhelluna í stað brynju.

16. kafli

Sonatorrek

Aðalatriði kafans

Sorg Egils og tilfinningar. Egill og Bera missa tvo syni. Egill er örvæntingarfullur, vill ekki lifa lengur. Víkingurinn getur ekki hefnt sín, fær ekki útrás, því annar sonurinn deyr úr sótt en hinn drukknar. Þorgerður Egilsdóttir er kæn og narrar föður sinn með sálfræðilegum aðferðum til að lifa. Egill yrkir **Sonatorrek**, frægasta tilfinningakvæði Íslendingasagnanna. Athugið að á þessum tíma sýna karlmenn ekki tilfinningar sínar eins og gert er í kvæðinu. Egill er mjög langt frá því að vera grimmyndur víkingur í þessum kafla. Hér sést vel hversu margbrotin persóna hann er.

Efnisspurningar

1. Hvað hétu börn Egils og Ásgerðar?
(Þau hétu Þorgerður, Bera, Böðvar, Gunnar og Þorsteinn)
2. Hvaða sonur þeirra lést úr veikindum?
(Gunnar)
3. Hvaða sonur þeirra druknaði í Hvítá?
(Böðvar)
4. Hvað gerði Egill þegar hann hafði lagt lík Böðvars í haug Skalla-Gríms?
(Hann lagðist í lokrekkjuna sína og vildi hvorki borða né drekka)
5. Hver kom til að reyna að hressa Egil við?
(Þorgerður dóttir hans)
6. Hvað plataði Þorgerður Egil til að borða?
(Hún lét hann borða söl en þau eru afar holl)
7. Hvað lagði Þorgerður til að þau gerðu?
(Hún lagði til að þau lengdu líf sitt nógu mikið til að Egill gæti ort erfikvæði eftir Böðvar)
8. Hvað kallast kvæðið sem Egill orti um Gunnar og Böðvar?
(Það kallast Sonatorrek)

Umræðuefni og verkefni

- A. Skoðið hvað Egill gerir eftir að hann hefur lagt lík Böðvars í haug afa hans. Hvað segir þetta um líðan Egils?
- B. Þorgerður fer til föður síns og þykist styðja hann í að svelta sig til bana. Hvað finnst ykkur um aðferð hennar? Hugleiðið það sem stendur um sálfræðinginn Þorgerði í hliðarefninu á bls. 53.
- C. Hvernig mynduð þið koma fram við einhvern sem væri svona niðurdreginn?
- D. Hefur ykkur einhvern tímann liðið svo illa að þið vilduð helst liggja í rúminu allan daginn eins og Egill? Hvað hafði þá gerst?

- E. Venjulega hefði Egill hefnt sín á þeim sem drepið hefðu vini hans en núna getur hann ekki hefnt sín á neinum. Gunnar veiktist bara og Böðvar drukknaði svo það er enginn sekur. Haldið þið að það skipti máli fyrir líðan hans?
- F. Af hverju haldið þið að Egill hressist við að yrkja kvæði um syni sína?
- G. Klæðnaði Egils er nákvæmlega lýst þegar hann heygir Böðvar. Lýsingin er í hliðarefninu á bls. 51. Notið lýsinguna til að búa til mynd af Agli.
- H. Hvernig gæti eitt erindi úr Sonatorreki hljómað á nútímaíslensku? Ímyndið ykkur að þið séuð Egill og yrkið eitt erindi um synina tvo. Erindið þarf að vera 8 línur en þið ráðið hvort þið notið rím eða ekki.

17. kafli

Síðustu ár Egils

Aðalatriði kaflans

Nú er komið að síðustu árum Egils, hann er hættur að flakka sem víkingur og nýtur virðingar sem stórbóndi á Íslandi. Næstu frásagnir tengjast allar Agli sem fjölskyldumanni (sem og reyndar síðasti kafli). **Þorsteinn**, yngsti sonur Egils, er gjörólíkur honum; vinsæll og fríður eins og Þórólfarnir. Þeir feðgar eiga ekki skap saman. Þorsteinn móðgar Egil með því að stelast til að nota slæðurnar sem Aðalsteinn hafði gefið honum. Egill reiðist. Ásgerður deyr, Egill flytur til **Þórdísar** stjúpdóttur sinnar til að þurfa ekki að búa með Þorsteini. Athugið hvernig Egill sýnir Þorsteini samt stuðning. Hann mætir með her manns til þings þegar Þorsteinn stendur í málaferlum. Egill hefur greinilega sterkar taugar til fjölskyldu sinnar, sama hvað gerist.

Hér er ekki síður merkileg frásögn af bardaga Þorsteins og **Steinars**, nágranna hans, þar sem tveir ungir drengir láta lífið. Höfundur Egils sögu gerir þetta gjarnan, þ.e. hann dregur fram skuggahliðar bardaga með því að láta saklaus börn falla í valinn. Þannig verða bardagar oft tilfinningaríkari og harmrænni en búast hefði mátt við í jafn ævintýralegrri sögu. Hugsanlega eru allir þessir tilgangslausu bardagar leið höfundarins til að fordæma hið forna víkingalíf.

Efnisspurningar

1. Hvaða vinir Egils dóu í útlöndum?
(Arinbjörn hersir og Aðalsteinn Englakonungur)
2. Hverjir réðu nú ríkjum í Noregi?
(Synir Eiríks blóðaxar)
3. Hvernig er Þorsteini Egilssyni lýst?
(Hann var allra manna fríðastur. Hann var vitur maður og kyrrlátur, hógvær og stilltur)
4. Hvað tók Þorsteinn með sér til Alþingis?
(Hann tók silkislæður föður síns)
5. Hvert flutti Egill þegar Ásgerður lést?
(Hann flutti til Þórdísar stjúpdóttur sinnar, hún var dóttir Þórólfs og Ásgerðar)
6. Hver var á ferð með Þorsteini þegar hann lenti í bardaga við Steinar?
(Grímur sonur Þorsteins)
7. Hvað gerðu synir Þorsteins og Steinars meðan feður þeirra börðust?
(Þeir börðust líka)
8. Hvað voru strákarnir gamlir?
(Þeir voru tíu ára)
9. Hvernig lauk bardaga drengjanna?
(Grímur drap son Steinars en særðist illa)

Umræðuefni og verkefni

A. Hvað er sagt um samskipti Egils og Þorsteins í sögunni? Af hverju haldið þið að þeim hafi ekki þótt vænt um hvor annan?

- B. Hvað gerist á Alþingi þegar Þorsteinn þarf á hjálp að halda? Er endilega rétt það sem stendur í sögunni að Agli hafi ekki þótt vænt um Þorstein?
- C. Ímyndið ykkur að þið séuð stödd á Alþingi þegar Egill Skalla-Grímsson ríður til þingsins í konunglegum klæðum og með 80 menn með sér. Hvernig verður ykkur við? Lýsið stemningunni á þinginu með frásögn, myndasögu eða teikningu.
- D. Hvað finnst ykkur um bardaga Þorsteins og Steinars? Skoðið aðdragandann, er þetta skiljanlegur bardagi eða hefði verið hægt að leysa málin á annan hátt?
- E. Þorsteinn og Steinar reyna að hlífa sonum sínum með því að senda þá í burtu en það verður til þess að strákarnir geta barist án nokkurra afskipta. Hefðu þeir átt að hugsa öðruvísi um strákana sína?
- F. Hvers vegna berjast strákarnir svona grimmilega? Af hverju nota þeir til dæmis vopn? Hvað hefðu þið gert í þeirra sporum? Þarf manni að vera illa við þá sem foreldrum manns er illa við?
- G. Hvernig haldið þið að Þorsteini og Steinari líði þegar þeir uppgötva að strákarnir hafa barist upp á líf og dauða? Haldið þið að þeir haldi áfram að berjast eftir þetta?
- H. Hvað er hægt að læra af þessari sögu um afleiðingar átaka? Eru það til dæmis alltaf þeir sem eiga í deilum sem láta lífið? Getið þið nefnt einhver dæmi úr nútímanum þar sem átök koma niður á börnum?
- I. Hvers vegna haldið þið að börn beiti önnur börn ofbeldi? – Bæði núna og á víkingaöld. Læra þau það af sjálfu sér eða hafa þau einhverjar fyrirmyndir? – Hverjar þá?

18. kafli

Silfur Egils

Aðalatriði kaflans

Þessi kafli kallast á við kaflann um silfur Skalla-Gríms (11. kafli). Egill er orðinn gamall og lasburða. Hann er ekki ógnvekjandi víkingur lengur heldur hangir heima með kvenfólki og er alls staðar fyrir. Egill saknar víkingalífsins, hann vantar spennu og hasar. Hann vill fara með silfrið sitt til Lögbergs, kasta því yfir Lýðinn og heyra menn berjast um það. Athugið að Egill er orðinn sjónlaus og getur þess vegna ekki séð menn berjast. Hann vill heyra vopnaglamur en kannski vill hann líka koma í veg fyrir að erfingjarnir fái silfrið, eins og Skalla-Grímur gerði. Egill felur silfur sitt og drepur við það tvo þræla, áttæður blindur maðurinn. Þetta er síðast verkið sem nefnt er að Egill vinni. Hann deyr úr elli næsta haust. Merkilegt er að Egill fær ekki hetjulegan dauðdaga í bardaga, heldur lognast út af, farlama gamalmenni. Þetta er öfugt við flestar aðrar stórhetjur Íslendingasagnanna, t.d. Gunnar á Hlíðarenda sem fellur hetjulega í bardaga.

Efnisspurningar

1. Hvernig heilsaðist Agli í ellinni?
(Sjón hans og heyrn versnaði og hann varð loks alveg blindur. Hann átti líka erfitt með að ganga)
2. Hvar bjó Egill í ellinni?
(Hann bjó á Mosfelli hjá Þórdísi stjúpdóttur sinni og Grími manni hennar)
3. Hvað ætlaði Egill að gera við silfrið sitt á Lögbergi?
(Hann ætlaði að strá því yfir Lögberg til að heyra menn slást um það)
4. Hvað gerði Egill við þrælana sem fylgdu honum með silfrið?
(Hann drap þá)
5. Hvað gerði Egill á endanum við silfrið?
(Hann faldi það og sagði engum hvar)

Umræðuefni og verkefni

- A. Hvernig finnst ykkur Egill vera sem gamall maður? Er hann jafnógnvekjandi og þegar hann var víkingur? Hvernig koma vinnukonurnar til dæmis fram við hann?
- B. Hvers vegna vill Egill strá silfrinu sínu yfir Lögberg? Haldið þið kannski að hann sakni hasarsins úr víkingalífinu?
- C. Rifjið upp söguna af silfri Skalla-Gríms í 11. kafla. Er eitthvað líkt með þessum sögum? Hvers vegna vilja feðgarnir fela silfrið sitt áður en þeir deyja?
- D. Deyr Egill hetjulega? Rökstyðjið svarið.

19. kafli

Eftirmáli

Aðalatriði kaflans

Kristnitakan á Íslandi og uppgröftur beina Egils. Meira að segja eftir dauðann er Egill öllum mönnum stærri. Egill er greinilega hálfgerð ævintýrapersóna, sbr. lýsinguna á prestinum sem reynir að höggva í hauskúpuna. Þetta er hálfgerð tröll sem þeir hafa fundið. Hér sést vel að sagan er skrifuð löngu síðar, allir eru löngu orðnir kristnir á landinu.

Efnissurningar

1. Hvar fundust beinin sem menn héldu að væru úr Agli Skalla-Grímssyni?
(Þau fundust undir kirkjunni að Mosfelli)
2. Hvað var óvenjulegt við beinin?
(Þau voru miklu stærri en annarra manna bein)
3. Hvernig var hauskúpan?
(Hún var mjög þung og bárótt eins og hörpuskel)
4. Hver lét reisa kirkju að Borg?
(Þorsteinn Egilsson)
5. Hvað kallast ættin sem komin er frá Þorsteini Egilssyni?
(Mýramannakyn)

Umræður og verkefni

- A. Lesið upphafslínur kaflans og reiknið út hvenær Egill lést.
- B. Lesið hliðarefnið á bls. 59. Semjið aprílgabb fyrir útvarpið um að silfur Egils hafi fundist.
- C. Búið til (gamaldags) fjársjóðskort þar sem sýnt er hvar fjársjóð Skalla-Gríms eða Egils er að finna. Hafið landakort til hliðsjónar svo að aðrir geti leitað að fjársjóðinum eftir kortinu ykkar.

Verkefni í bókarlok

Ritunarverkefni

Mamma Egils litla hittir mömmu Gríms litla skömmu eftir knattleikinn. Egill er þá nýbúinn að drepa Grím. Skrifaðu samtál kvennanna.

Þú ert Egill 12 ára og skrifar Þórólfi bróður þínum bréf þar sem þú lýsir atburðunum sem sagt er frá í 4. kafla. (Skalla-Grímur drepur Þórð og Brák, og reynir að drepa Egil). Þú reynir að fá Þórólf til að koma heim frá Noregi.

Þú ert Egill og heyrir að Þórólfur bróðir þinn hafi beðið Ásgerðar. Þú verður bálreiður því þú ert líka skotinn í henni. Þú sendir Ásgerði bréf og segir henni frá þessu og reynir að fá hana til að hætta við að giftast Þórólfi.

Þú ert Gunnhildur drottning og þolir ekki Egil. Þú þarft að útskýra fyrir hirðinni hvers vegna þú hatar Egil og hvers vegna hann má ekki koma inn í höllina. Þú sendir hirðstjóranum þínum bréf þar sem þú útskýrir þetta.

Þú ert Ásgerður kona Egils og ert nýbúin að missa tvo syni. Þú ert hrædd um líf Egils því hann hefur lokað sig inni í lokrekkjunni sinni. Þú skrifar Þorgerði dóttur ykkar bréf og biður hana að koma og tala við föður sinn.

Þú ert dóttir Ármóðs skeggs og segir vinkonu þinni frá heimsókn Egils og hinna víkinganna í bréfi.

Þú ert Arinbjörn hersir og þarft að sannfæra Eirík blóðöxi um að þyrma lífi Egils vinar þíns. Þið eruð staddir í Jórvík (12. kafli). Þú sendir Eiríki bréf og reynir að blíðka hann.

Þú ert Egill og ert orðinn átræður. Þér leiðist og þú saknar víkingalífsins. Skrifaðu hvað þig langar til að gera við silfrið þitt. Kannski langar þig að gera eitthvað fleira til að lífga upp á tilveruna.

Þú ert gamli karlinn Egill og finnst gaman að monta þig af bardögum fortíðarinnar. Þú segir söguna af því þegar þú barðist við Frísi (eða sigraðir Ljót hinn bleika, eða Atla hinn skamma). (Þessu má skila skriflega eða munnlega).

Verkefni sem skila má með öðrum hætti

Þú ert íþróttafréttamaður og lýsir hólmgöngum Egils í beinni útsendingu.

Þú ert bókaútgefandi á 13. öld og gefur út kvæði Egils Skalla-Grímssonar. Búðu til auglýsingu fyrir bókina.

Þú ert fréttamaður hjá Víkingaútvarpinu og færð það verkefni að greina frá bardaga strákanna tveggja sem sagt er frá í 17. kafla. Þetta er aðalfrétt kvöldfréttatímans svo þú mátt taka góðan tíma í að lesa fréttina. Þú gætir t.d. tekið stutt viðtal við einhvern um þennan hræðilega atburð.

Víkingsáúttarpið er með vikulega þætti sem heita „Svona er maðurinn.“ Þá situr einn maður fyrir svörum en annar spyr hann um ævi hans, áhugamál og fleira sem honum dettur í hug. Þetta verkefni leysa því tveir nemendur saman, annar er stjórnandi þáttarins og mætir með vel undirbúnaðar spurningar. Hinn er Egill (eða önnur persóna úr sögunni) og þarf að svara eftir bestu getu. Þið getið hljóðritað þáttinn eða „sent hann út í beinni útsendingu“ í skólafundinum.

Disney fyrirtækið hefur ráðið þig til að hanna Eglu leikföng handa börnum. Þú átt að hanna dúkkur (bæði karla og konur) sem eiga að höfða til barna á aldrinum 6-8 ára. Dúkkunum þurfa að fylgja alls konar fylgihlutir, t.d. vopn. Fylgihlutina þarftu að teikna sérstaklega því þeir verða seldir sér. – Athugið að þetta verkefni gæti bekkurinn allur unnið og skipt með sér persónum og fylgihlutum.

Disney fyrirtækið ætlar líka að gera teiknimynd upp úr Eglu. Þú ert ráðinn til að aðstoða við að teikna persónurnar. Þú þarft að byrja á því skrifa stutta lýsingu á aðalpersónunum.

Egill bjó í Borgfirðinum og þar eru menn mjög stoltir af þessari söguhetju. Nú ætla íbúar Borgarness að halda Egils-hátíð sem þú átt að skipuleggja. Hvað leggur þú til að verði gert til að minnast Egils? Búðu til dagskrá fyrir hátíðina.

Egils-hátíðin í Borgarnesi heppnaðist mjög vel og bæjarbúar eru þér afar þakklátir. Þeir hafa því ákveðið að opna safn um Egil Skalla-Grímsson og ráða þig til að velja (eða búa til) gripi á safnið. Búðu til lista yfir alla þá gripi sem þú vilt hafa til sýnis á Egils-safninu. Veldu 2-3 gripi og búðu til myndskreytt upplýsingaspjöld um þá.

Víkingasafnið í Jórvík fréttir af nýja Egils-safninu og vill fá upplýsingar um Egil á ensku. Búðu til stutta kynningu á Agli sem passað gæti á heimasíðu víkingasafnsins.

Hvað ef ...?

Hvað ef-sögur reyna svo sannarlega á ímyndunaraflid. Nemendur skrifa eða ræða saman um hvað hefði gerst ef ...

- Skalla-Grímur og Kveld-Úlfur hefðu sæst við Harald hárfagra
- Knattleikurinn hefði verið fótboltamót árið 2005
- Egill hefði farið með í brúðkaup Þórólfs og Ásgerðar
- Skotar hefðu unnið Englendinga í orrustunni á Vínheiði
- Eiríki blóðöxi hefði þótt Höfuðlausn vont kvæði
- Dóttir Ármóðs hefði ekki kjaftað frá kjötinu og ölinu
- Böðvar og Gunnar hefðu ekki dáðið
- Egill hefði lagt silfrið sitt inn í banka

Heimildir

Aðalnámskrá grunnskóla. Samfélagsgreinar. Menntamálaráðuneytið, Reykjavík, 1999.

Egils saga Skalla-Grímssonar. Íslensk fornrit II. Sigurður Nordal gaf út. Hið íslenska fornritafélag, Reykjavík, 1933.

Egils saga. Bergljót Kristjánsdóttir og Svanhildur Óskarsdóttir gáfu út. Mál og menning, Reykjavík, 1992.

Brynhildur Þórarinsdóttir. *Sturlaðir víkingar og vígðir Sturlungar. Ímynd víkinga í bókmenntum Sturlungaaldar.* MA-ritgerð frá Háskóla Íslands, 2004.

Byock, Jesse. Hauskúpan og beinin í Egils sögu. *Skírnir*, vor 1994.

Fitzhugh, William W. og Elisabeth I. Ward (ritstjórar). *Vikings. The North Atlantic Saga.* Smithsonian Institut Press, Washington og London, 2000.

Gunnar Karlsson. *Iceland's 1100 years. History of a marginal society.* Hurst & co., London, 2000.

Ingvar Sigurgeirsson o.fl. *Landnám Íslands.* Námsgagnastofnun, Reykjavík, 1982.

Vefur Bókasafns Ísafjarðar (um skógarbirni og bangsa):
<http://www.isafjordur.is/bokasafn/bangsar/index.html>

Vefur Hrefnu Bjarkar Karlsdóttur um víkinga og landnám:
<http://www.ismennt.is/not/hrefnabj/>

Vefur Námsgagnastofnunar um Leif heppna:
<http://www.namsgagnastofnun.is/leifur/index.html>

Vefur víkingasafnsins í Jórvík: : <http://www.jorvik-viking-centre.co.uk/trialsplash2.htm>

The viking world. The Usborne Illustrated World History. Usborne, Tulsa, 1997.

Þórhallur Eypórsson. Hvaða mál talaði Egill Skalla-Grímsson á Englandi?
<http://malfridur.ismennt.is/vor2002/>